

HIND
40
SENTI

ROMAAN

No

21

Riia. Jaunais raudteest. Riga. Haud Eisenbahnbrücke.

Riia uus raudteesild.

Et. R. Raudteest. Eestl. NSV Riiklik Raamatukogu
SA

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG“
TALLINN, 1932. A. XI. AASTAKÄIK.

ROMAAN Nr. 21

SISU:

Rudolf Herzog: Eelaul.
 Ungari juut: Raadioaulajate lemmik.
 Einar Mikkelson: Küllastushühis
 Aljas-las.
 Stefan Engel: Kautobine.
 Vilhelm Lichtenberg: Olen heliilmist.
 Anton Tshehhov: Perekonnapea.
 M. J. Eisen: Kas?
 Frantisek Langer: Pimedad.
 Armeenia saaga: Hoidu ussi eest.
 P. Grünfeldt: Lebed langevad.
 Alexandra v. Bosse: Andrea õetütar.
 Tõtt ja nalja.

Romaan'i

tellimishinnad:

12 kuud (24 nr-t)	Kr. 7.50
9 " (18 ")	6.—
6 " (12 ")	4.—
3 " (6 ")	2.—
2 " (4 ")	1.50
1 " (2 ")	—80
Üksiknumber	—40

„ROMAAN'I“ talitus

Tallinn, Vene tän. 13,
 telefon 437-18.

Ristsõnade mõistatus 21 (255)

Sendnud: **Em. Gulmann.**

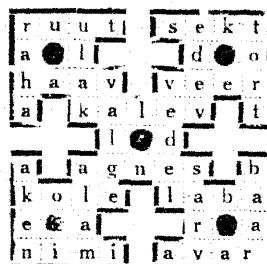
Sõnade tähendus.

Vasemalt paremale:	Ülealt alla:
1. Puu.	11. Koht.
2. Ilmastik.	12. Kate.
3. Vorst.	13. Sellel ajal kut.
4. Kola.	14. Ohufis.
5. Vee neelu koht.	3. Oreli käsiklaheistik.
6. Murrak.	15. Oigusemõistmise asukoht.
7. Ritsos.	4. Põhja ida.
8. Naise nimi.	6. Kirjanõrk. maksuvahend.
9. Mõla.	16. Avanss.
10. Viguritükk.	17. Nutt.

Lahendus ilmub Romaan nr. 23 (257).

Ristsõnademõistatuse lahendus

Nr. 19 (253).

Rottmaan

Nr. 21 (255)

November 1932

XI. aastakäik.

Elulaul.

Saksa kirjaniku *Rudolf Herzog'i* romaan.

10

Nüüd teadis ta seda. Ja ta veri hakkas nagu kihama, ehkki ta hingamine kostis pikaldasena ja süda löi valjult ja raskelt. Igal sammul, mille ta astus edasi, tundis ta nagu tõmmet tagasi, ja äkki pööras ta end ümber ja jooksis mõtlematult üle tühjade põldude ja aasade, kuni ta hing kinni jäi ja ta oma jooksu kiirust pidi vähendama.

Päike loojenes. Ta pidi ootama terve tunni enne laeva tagasisõitu. Kuidas pidi ta veetma selle tunni, seda ta ei teadnud. Talle tundus, et see aeg ei möödu ealeski. Siis istus ta ühele üksikule pingile ja vaates Elbe jõe ümbrust. Ja loodus andis talle rahu. —

Kuldpunaselt hiilgas võimsa veekogu piiritu väli, läbipõimitud violettide ja smaragd-roheliste värvijugadega. Loojenev päike vajus sügavasse ta pinda ja ta leek tungis voogude põhja, heites sealt tagasi mõtmatu värvidehulga, mis ulatas kaugele, sulades silmapiiril üheksainsaks, piirituks kumaks. Ja siis jälle segunes purpurvärv pikkade mustade vöotidega, mille üle libises hämarus, laotades ettevaatlikult oma halli mantli üle leegitsevate voogude.

Jõelt tulevatele laevadele, milliste tuled kirjult sätendasid, vastasid veepinnal värisevad varjud ja rannal asuvad valged laternad, nagu oleks riputatud värvilisi kalliskive üle edasiruttava jõe hiilgava öökuue.

Eemalt kostis aurikuvile; Richard Marschall tõusis. Kõik oli juba pime ta ümber, ja ühes pimedusega oli uuesti jälle tulnud rahutus ta hinge, nii et ta aru saada ei suutnud, kuidas ta üldse oli võinud istuda siin ülal, kuna seal eemal linnas —

Ja uuesti jälle seisis ta oma hinge lävel ja kurjustas enesega, nimetades end

tontidenägijaks. Aga kuna ta kurjustas, käis ta rahutult mööda rannaäärt edasitagasi, istus siis jälle ja tõusis uuesti, kuni aeg oli laevale minna. Siingi ei püsinud ta paigal. Maandudes hüüdis ta kohe sõiduki ja sõitis hotelli.

„Lõpuks!“

Mõne sammuga oli ta uksehoidja juures.

„On midagi minu jaoks?“

„Kaks telegrammi, härra õuekapellmeister.“

Ta kiskus nad lahti, kortsutas kokku ja pistis tasku. Need olid õnnesoovid Johanna Grubelt ja tema teatri juhatuselt.

„Muud midagi? Kas keegi pole mind küsinud?“

„Härra ooperilaulja Braun.“

„Aa — —“ tegi Marschall. Kõik temas hoidis hinge tagasi. „Millal oli see?“

„Täna ennelõunat kell kümme ja pealelõunat kell neli. Härra Braun ütles, et ta teiega väga tähtsa asja pärast peab kõnelema.“

„Täna,“ ütles Marschall. „Kui härra Braun uuesti tuleb, saatke ta minu tuppa.“

Ta läks pikkamisi trepist üles, keeras tule toas põlema ja istus sohvanurka. Sealjuures mõtles ta ikka ainult, kui Braun ometi tuleks, kui ta ometi kohe tuleks — —. Juba tahtis ta minna ise Brauni ta korteris otsima. Aga ta sundis end rahule.

Siis koputati. Valjult ja tugevalt.

„Sisse!“

Ta tõusis ja ta silmad püüdsid esimesel pilgul lugeda sissetulija näolt kõik.

„Nii siis,“ ütles Robert Braun ja jäi uksevahele seisima, „ikka tõesti!“

„Mul on kahju, et sa juba kaks korda asjatult mind oled otsinud. Ma olin Blankenesel. Astu lähemale.“

Braun astus sisse ja sulges ukse enese järel.

„Nii siis ikka tõesti!“

„Mida tahad sa siis ometi oma „nii siis ikka tõesti“ga? Muidugi olen mina see, kellega sa räägid. Veendu selles.“

„Sinu lahke loaga.“ Ja kiirelt tema poole astudes, küsis ta põnevalt: „Oled sa ükski?“

Aga inimeselaps, ma olen ju vana üksiklane.“

„Nii äkki?“

„Sina, kuule ometi, see on ju hirmuäratav. Mis on siis lahti? Mida sa tahad siis teada minult?“

„Kus sa nii jumalavara hommikul olid, tahan ma teada.“

„Blankenesel. Kas uksehoidja sulle seda ei öelnud?“

„Uksehoidjad ütlevad seda, mis neid käsatakse. Sa jääd siis selle juure, et olid Blankenesel?“

„See kõlab ju peaaegu nagu ülekuulamine!“

„Ta on seda ka.“

Richard Marschall sirutas end.

„Me pole rumalad poisikesed, Braun. Meie teame, mida tähendab sõna. Seda, palun, ära unusta. Ja nüüd räägi ometi selgemalt, kui ma paluda tohin.“

„Ilus, ilus. Ei maksa ärritada. Kas asi nüüd üldse seda enam väärt on! Tähen-dab, ka — ka Blankenesel olid sa ükski?“

„Endastmõistetavalt.“

„Ja — ja — sul pole aimugi, kus on Helga?“

„Helga?“

Richard Marschall haaras kinni laua servast. Surnukahvatult vahtis ta küsijale näkku. „Jumala pärast — edasi, räägi edasi!“

„Sul pole — aimugi?“

„Jäta siis ometi see asjatu küsimine! Edasi!“

„Ja sul polnud aimugi ka ta kavatsusest?“

„No kõige pärast ilmas, inimene, millisest kavatsusest? Millest sa siis räägid oieti?“

„Et ta õõ ja udu varjus kadunud on!“

„Helga?“

„Proua Braun-Nuntius.“

Marschall ei pannud tähelegi seda oien-dust. Ta silme ees tantsisid tähed ja tu-medad täpid, ja ta aju töötas palavikuliselt. Siis raputas ta pead. „Lollus! Hullumeelsus!“

„Armas sõber, mina olen küll mõistuse juures. Muidu poleks ma siin.“

„Siin? Ikka jälle: siin? Su sõnad muu-tuvad mõistatuslisteks. . . Sina!“ tugeval käel haaras ta Brauni kuuehõlmast kinni, „sa ei taha sellega ju ometi öelda —?“

„Mida siis? Nüüd ootan ma tõesti põ-nevalt.“ Richard Marschall laskis lahti ta kuuehõlma.

„Ei,“ ütles ta, „see näiks juba su naise alandamisena.“

„Palun, ära häbene.“

„Braun! Sa pole mõistuse juures.“

„Kordan, et olen täie mõistuse juu-res.“

„Braun!“ Ta karjus selle teisele näkku. „Ma keelan sind sellises toonis kõnelda edasi. Minu juuresolekul ei tohi keegi alandada naist, keda ma olen tunnud kui Helga Nuntius! Ka sina ei tohi seda teha! Ka sina, ta mees mitte!“

„Mis tuleb sul meele?“

„Mul tuleb meele, mis igal mõistlikul inimesel meele tuleks! Abielu pole ju ometi orjastamine. Sa kosisid Helga Nuntius, palusid ta omale naiseks, vabalt tegi ta seda. Kas muutuvad siis naised, keda armastati, peale abiellumist sõnaõigusteta laste sarnaseks, keda võib igate moodi karistada ja kellega võib riielda ja kurjus-tada?“

„Sa seisad selle naise eest, nagu oleks sul selleks mingi eriline õigus —“

„Vastastikune õigus on vaid mehe ja naise vahel. Seda mul pole. Mul on vaid austus naise vastu, keda ma kord armasta-sin.“

„Ja keda sa veelgi armastad?“

„Keda ma veelgi armastan.“

„Ja Helga — teadis ta sellest? Ütlesid sa talle seda?“ kähistas Braun.

„Vaene sõber,“ ütles Richard Marschall, „sul on tõelisest austamisest imelik arusaamine. Seda ei alandata ju ometi, keda austatakse.“

Robert Braun käis kokkusurutud huulil toas edasi-tagasi. Siis jäi ta seisma Marschalli ette.

„Su sõna selle peale, Marschall?“

„Kui sa seda tarviliseks pead: ja! Su naine ei mõtlegi minule.“

Robert Braun laskus raskelt hingates toolile. Ta vahtis liikumatult enese ette. Siis võttis ta taskust ühe kirja ja ulatas selle ülesvaatamata Marschallile.

„Säh, loe. Ma pean otsusele jõudma.“

Ja Richard Marschall luges Helga Nuntius kirja mehele, kellest ta oli lahkunud. Olles lugenud lõpuni, luges ta seda teist-kordselt. Ja kolmat korda algas ta luge-

misega, ja nüüd luges ta pikkamisi ja täielise selgusega sõnade vahelt

„Oled sa valmis?“

„Sa ei tarvitse mulle enam anda seletust, Braun. Ühelainsal leheküljel on juba terve päevik.“

„Nii; ja sellega oled sa siis öelnud oma vaate sellele?“

„Ja, Braun.“

„Selgelt öeldud: sa annad mulle nõu lahutada?“

„Nõuandmisest ei või minu arvates enam kõnet olla. Seesmine lahutus on juba olnud.“

„Ja sa arvad, et Helga tujule lihtsalt pean järele andma?“

„Sa pead iseteadma kõige paremini, kas naine, kes viis aastat on elanud su kõrval, elu raskeima sammu astub vaid tühise tuju pärast.“

„Midagi, mitte midagi ei tea ma! Mida tean ma siis temast? Kuidas ta välja näeb: jah! Kuidas ta laulab: jah! Aga mida ta mõtleb, kui ta nii või teisiti välja näeb või üht ehk teist osa laulab, seda pole ma iialgi teadnud. Ta ei rääkinud sellest. Ja ma ei küsinud ka iialgi. Sest ma polnud uudishimulik. Mul oli küllalt tegemist kunstiga, et meie ei jääks tahaplaanile. Ja selle eest olen ma muretsenud. Ma olen täitnud oma kohuse. Tema mitte!“

Ja nüüd nägi Richard Marschall selgelt vaese, üksiku naiseelu sügavusse, kellelt oli varastatud õigus noorusele ja keda oli ehitud kuldse päikese asemel vaid kuldliitritega. Ta nägi seda naist omis mõtteis, ja ta elurõõmus loomus seisis põrutatult selle noore inimlapse pildi ees, kes lõpuks oli ärganud elu petlikust unest, igatsedes end poolsurnuks asjade järele, mida omavad kõik teised. Ta oli ärganud, Helga Nuntius oli ärganud! Ja oli läinud, teadmata, kas ta ehk käimist polnud juba unustanud. Kuhu jäi siis sõber, kes uuesti paneks aluse ta kadunud illusioonidele? Ja äkki näis talle, nagu kuuleks ta kauget kutset. . . Siis mõistis ta seda, ja ta mõistis oma sõbrakohustust.

„Sina, tähendab,“ ütles ta siis, „ei muudaks tema meeleheaks oma elu?“

„Küsi siis juba kohe, kas ma omale hauaplatsi ei tahaks tellida. Mu elu, see on mu kutse. Ma ei katkesta oma teed mitte keskepaigas.“

„Ka siis mitte, kui sa näed, et tema hakkub?“

„Teisiti hakkun jälle mina.“

„Siis ei jää muud kui vabanemine.

Braun, ole nõus. Teie ei või ju kogu eluaja ometi kui surnud üksikute kõrval olla. Ma tahan nüüd vaid sinust kõnelda, sest et sa teda keelt kõige enam mõistad. Mida võidaksid sa, kui sa teda sunniksid ja ei annaks teda vabaks? Oma kunstikaaslase oled sa kaotanud, sest sinuga ühes üles ei astuks ta iialgi enam. Tema mõtteilmast aga, nagu sa ise ütlesid, pole sa iial hoolinud, tähendab, sa pole võinud teda siis ka kaotada. Sellepärast raskendasid sa siis ka oma teed asjatult. Jää nõusse, Braun, jää Helga, kuigi ta end sinust lahutas küllalt vara, on soovinud sellega sulle parimat.“

Robert Braun oli astunud akna juure ja laskis oma pilgu libiseda üle õhtuse suurlinna askelduse.

„See, mida sa räägid, on väga tark.“

„Praegusel korral on tarkus tõde.“

„Ainult praegu? Muidu mitte?“

„Seda õpetas sulle su abielu.“

„Ah nii — —!“

Siis pööras ta end ümber ja võttis kübara. Kõrk joon, mis juba konservatooriumi õpilasena talle oli omane, ümbritses ta suud.

„Ei,“ ütles ta, „ma pole harjunud teistele järele jooksma. Kes ei taha tulla ühes, see võib jääda istuma tee ääre. Ühe kohusetundmatu naise pärast ei lase ma oma kunsti ja tulevikku hävineda. Homme annan ma lahutuspalve sisse. Sa võid talle seda öelda, kui sa teda näed. Sest sa näed teda.“

Ainustki sõna ei vastanud Richard Marschall. Teine võis pilgata, ta ei kuulnud seda. Ta kuulis vaid üht kauget kutset, ja nüüd oli tal ka teadaanne selleks.

„Head ööd,“ ütles Robert Braun. „Andesta mu tülitamine.“

Siis astus Richard Marschall ta juure ja tahtis võtta ta käe. Temas oli mingi tungiv tänulikkus, mida ta pidi väljendama. Aga laulja vaatas juba ukse poole.

„Ela hästi,“ ütles ta siis ainult.

Läbi akna nägi ta oma endise sõbra äraõitu.

Siis pööras ta ringi ja sirutas käed kaugele välja, nagu tahtes väljendada sügavast hingepõhjust üht karjet. . .

„Helga! Ara karda! Sul on sõbrad!“

Mida teha nüüd kõigepealt? Kust otsida teda, kes on ilmas nii täiesti võõras? Veri tõusis talle pähe, kui ta mõtles, et Helga võiks ehk käia praegu mööda võõrast linna, sihitult, väsinuna. . . Ja kaitseta! Kaitseta!

„Ei, ei,“ rahustas ta ennast, „ta läheb kindlasti kõigepealt tuttavasse, usaldusväär-
sesse kohta. „Frankfurt,“ käis tal läbi pea.
Ja õnnelikult naerdes kordas ta: „Frankfurt!“

Viie aasta võrra oli ta noorenenud. Oli
jäänud vaid see Richard Marschall, kes
kõikjal, kuhu ta vaatas, nägi päikest.

Keset kiiret pakkimist aga peatas ta —
ta käed vajusid lõdvalt alla.

„Ja kui ta siiski ei pöördunud nüüd
Frankfurti — — ? Siis oleks see reis asjatu,
ja üks või kaks päeva kadunud. Sa taevas,
mis võis Helgale nende päevade kestel kõik
juhtuda? Selles meeleheites? Kui kurva-
meelsus ta haarab — ? Mis teha? Ma ei
või ju ometi ükskõik kuhu tormata!“

Johanna Grubele telegramm saata!

Ja pikemalt mõtlemata võttis ta kübara
ja mantli ja ruttas lähemasse telegrafi-
büroosse.

„Helga Nuntius eile öösel ära reisinud.
Palun vastata, on ta teie või Bettermannide
juures. Tungivalt! Marschall.“

Siis läks ta pikaldasil sammel, nagu võiks
ta selleläbi aega lühendada, oma hotelli
tagasi, otsis oma toa, tegi oma kohvri jälle
tühjaks ja hakkas siis riideid, pesu ja noote
korraldama ja neid uuesti pakkima. See ait-
tas tal jälle üle poole tunni mööduda. Ja
siis istus ta, küünarnukid põlvile toetatult
ja pea kättesse peidetult, mitte midagi enam
nähes ega kuuldes, et vaid lugeda minuteid.
Kuni ta sõnad jõudsid üle mägeda, orgude
ja jõgede Frankfurti Maini ääre, ja käsk-
jal nad viis Tina tänavale Johanna Grube
juure, ja Johanna Grube neid sõnu süga-
vasti kahvatanult luges ja Bettermannide
juure ruttas, ja mõne minuti pärast edasi
telegrafibüroosse. Ja jälle tormasid sõnad
lõunast põhjapoole — ja kui Peetrikiriku
kell teatas kümnendat tundi, seisis Richard
Marschall sirgelt omas toas, avas telegrammi
ja luges:

„Helgat ei minu ega Bettermannide ju-
res. Kõigiti abivalmis! Olen mures teie mõ-
lema pärast. Johanna.“

Siis muutus tuba liig kitsaks mehele, ta
tõmbas mantli ümber, vaotas kübara süga-
vale üle otsaesise ja rändas läbi tänavate,
ikka mõeldes ja harutades ja jälle mõeldes.
Surmväsinult ja kurnatult astus ta lähedasse
restorani ja jõi ühe söömuga tühjaks klaasi
rasket punast veini, kallas klaasi uuesti
täis ja jõi jälle. See voolas läbi vere, andis
uut jõudu ja kutsus rõhutatud eluvaimud jälle
tegevusse.

Ta nõjatub tagasi ja vaatas ümber.
Vaid mõned külalised istusid lokaalis ja

kuulatasid mustlasorkestri viise. Ja ka need
vähesed läksid, et enne keskööd veel minna
mõnda teise lokaali õlut jooma.

Siis oli Richard Marschall ükski pereme-
hega ja ungarlastega, kes omi mänguriistu
pakkisid.

„Mispärast nad ei mängi?“ küsis ta pe-
remehelt.

„See ei tasu ennast,“ urises mees. „Peale
politseitunni pole enam midagi teenida.“

„Aga ma ei tahaks veel minna.“

„Ma ei või ju teie pärast ükski tuld põle-
tada. Kui veel üks terve seltskond oleks,
siis paneks ma ukсед lukku.“

Siis nägi Richard Marschall end jälle
läbi tänavate eksivat, leidmata mõtet, mida
ta otsis, ja talle tundus, et ta peab siia
jääma ja siin otsima.

„Lukustage ukсед,“ ütles ta, „te peate
juba oma tasu saama, ja need mehed seal
ka, kui nad mängivad. Andke mulle pudel
veini ja ka neile igatühele. Nõnda!“

Peremees sules ukse ja tõi sekki, teenides
Marschalli ise, kes istus poolavatud silmil
sohvanurgas, ja orkestrijuhut astus ette, hüü-
des: „Teie terviseks, härra!“ Ja pooltosi-
nat pruuninõolisi mehi hüüdsid seda talle
järele. Siis muutus äkki kõik vaikseks. Nüüd
algas esiviul eelmängu ja teised mängu-
riistad laskisid oma helid ühte sulada esime-
sega. Suurepäraselt mängisid mustlased.
Unistused kuuvalgel . . .

Nad hõljusid läbi ruumi, ümbritsedes
kõiki, ümbritsedes ka Richard Marschalli,
kuni ta lakkas joomast, silmad sules ja
kuulatas.

Kuis see head tegi! — — Mõelda viiuli
nukrate helide saatel, lasta muutuda oma
mõtted värisevaiks toonideks. Ta tundis
nagu suurt kergendust. Oo, sa armastatud
muusika, mõtles ta vaid veel, sa võid olla
ka aitaja . . . Ja ta tundis eneses õrna
soojust.

Esiviuldaja ei lakanud mängimast. Sekti
mõjul nõidus ta viiulikeelile ikka uusi he-
lisid; siis astus ta alla poodiumilt, lähenes
tasa üksistuvale unistajale, ja viiul laulis
ta kõrva ääres nagu kustuv ohe — ja sel-
les ohkes peitus nagu elu mõte, tas peitu-
sid soovid, lootused, mälestused . . .

Nagu kauge, vaevalt kuuldav unelaul
kõlas orkester. Ainult õrn, laulev esiviul
elas ja muutus nii ilusaks, et ta tungis ka
sügavaimasse hingesoppi.

„Ah, muusika, muusika . . .“ kordas
Marschall ja hingas sügavalt ja ettevaatli-
kult, et mitte hirmutada eemale pilte, mis
mööduisid ta silme eest.

Ja ikka ja ikka mängis mees, ja oli, nagu voolaks viiulikeelilt laulev kuuvalgus, ja see laulev valgus võttis ühes ka unistaja, rännates temaga naise juure, keda ta neiuna oli näinud vanas Mainilinnas, neiu võõrsilt, kes vaikseist metsadest oli tulnud elu lärmitsevasse kurru.

Vaikseist — metsadest? — —

Richard Marschalli silmad avanesid suuriks. Ta ei näinud viuldaajat, kes nõidus ikka uusi helisid — ta ei näinud midagi oma ümber. Nägi vaid vaikseid metsi enda ees ja seal keskel väikest jahimaja, mille ees istus üks laps ja püüdis vaadata läbi puudelatvade.

„Kaufungeri mets,“ ütles Richard Marschall valjusti.

Muusika vaikus.

„Mida käsib armuline härra?“ kõlas läbi vaikuse.

„Kaufungeri mets,“ ütles Richard Marschall ja seisis sirgelt keset ruumi. „Minema, teie kelmid! Seda tegite hästi. Kaufungeri mets!“

Peremees tuli juure.

„On teil soove?“

„Andke mulle sõiduplaan.“

Ta silmad särasid seda vaadates. Siis maksis ta oma kulud, tasus mustlastele mängu ja surus tugevasti esiviuldaja kätt.

„Oled tubli poiss. Ja muusika, muusika. Ja nüüd välja siit!“

Läbi külma õõ sõitis ta oma hotelli. Surmvaiksed olid tänavad. Aga tema kõrvus kõlasid tuhanded viulid.

„Sa oled mul käes, Helga, sa oled mul käes! Sa jooksid koju. Nagu kõik lapsed. Kui uut jõudu vajatakse, siis mõeldakse ikka vanale kodukoldele!“

Hotellis kirjutas ta kirja teatri juhatajale, vabandades oma äkilist ärasõitu, ja teise kirja oma õueteatri juhatusele, milles palus mõnepäevalist järelepuhkust.

Kell oli neli. Riietes viskus ta sohvale. Aga ta ei saanud und. Ja ikka jälle leidis ta end kordamas sõnu:

„Lööme veel kokku klaasid —

Tunneme südameis tuld —“

Siis tõusis ta, pesi silmi ja käsi külma veega, avas ukse eeskotta ja kutsus teenri, kes uniselt juure ruttas.

Tund pärast seda istus ta kiirrongil, mis tormas Kasselisse.

„Nüüd aga mõistlik olla,“ ütles ta enesele, kui ta jälle vilistama tahtis hakata.

„Kaufungeri mets! Kaks sõna, mis moodustavad terve mu teadmise. Sest jahimajakesi võib olla seal tosinaid, ja mets

on suur, taevas kõrge, ja Helga Jumal teab kus.“

Göttingeni jaamas rongist välja astudes läks ta „Lövi“ võõrastemajja. Peremees tellis talle sõiduki, aga kellegi härra Nuntsiuse, kes nii ja nii paljude aastate eest surnud, selle jahimajast ei teadnud ta midagi. Võib olla, ehk teadvat sellest õpetaja, kes ei elutsevat mitte kaugel Kaufungeri metsast. Richard Marschall istus sõidukisse ja sõitis õpetaja juure.

„Kahju,“ ütles õpetaja, „et ma kaasasõita ei või. Aga seda nime mäletan ma. See väike jahimaja peab siin lähedal ühel imeilus metsakõrgustikul asuma.“

Ja kui Richard Marschall juba tund aega oli sõitnud, hakkas lund sadama. Tiheidalt langesid helbed ja Richard Marschall sõitis Kaufungeri metsa nagu nõriariiki, mis muudab end saladuslikult, kui inimene sinna astub. Tema seljataga kattis lumi iga jälje.

Videvik algas, ja ikka veel sõitis Richard Marschall läbi vaikiva metsa. Ükski elav olevus ei sattunud ta teele. Kübar ja mantel olid kattunud paksu lumekorraga. Aga ta ei tunnud muud kui rõõmu. Nagu kodune jõulurõõm, mille juure kuulub lumi ja mets.

„Seal,“ ütles kutsar ja osutas piitsaga ühe valguskuma sihis. See oli esimene sõna, mis see mees kõneles.

Marschall nägi tuld vilkuvat. See valgustas kaugelt ümbrust.

„On seal majas elanikke?“ küsis ta.

„Pidada olema.“

„Siis saan ehk seal ka õomaja?“

„Hea jootraha teeb ikka imet!“

„Ah nii. Prrr. Pidage!“

Richard Marschall astus välja. Viimase teekäänaku tahtis käia jala. Ta sammus üle sädeleva lume valguse poole. Enam ei sadanud. Pühalik metsavaikus valitses ümberingil.

Ja Richard Marschall astus valguse piirkonda. Ta kõrvus kõlas tasane kodumuusika, mida mustlased olid mänginud, kui ta omas unistuses oli näinud metsa ja selles üksikut valget maja, mille ees mängis üks laps, kes püüdis vaadata läbi puudelatvade.

Seal ta seisis!

Aga ta oli pikk ja sale ja oli muutunud naiseks.

„Helga!“

Naine seisis väljas kübarata ja mantlita ja vaatas öisesse metsa, mida lumi nagu hermeliiniga oli ehtinud.

Ja ta pilgus peitus igatsus.

„Helga!“

Siis pööras ta.

„Richard Marschall — — ! Kui imelik, just praegu mõtlesin ma Frankfurtist ja ka teist. Ma otsisin oma sõpru.“

„Siin ma olen, proua Helga,“ ütles ta.

Naise suu ümber värises naeratus.

„Tulge. Siin ma elan, kuigi külalisena. Valitseja annab teilegi öömaja.“

Siis haaras Marschall ta käge, mis sirutas talle vastu, ja viis ta majja, millest ta oli teinud oma esimese saatjateta lennu suurde maailma, et otsida kunsti riiki.

III.

1. peatük k.

„Siit üles läheb tee!“

„Veame kihla, et mitte?“

„Aga ma tunnen ju oma kodu.“

„Ma tunnen teda ka. Kas ma ei mõistnud eile suurepäraselt Teie juure teed leida?“

„Armas sõber,“ ütles proua Helga ja sules silmad hetkeks. Aga ta ütles seda soojalt ja sügavalt.

„Na, na — —“ tõrjus Richard Marschall tagasi tänuliku tooni. „Ainult mitte lubadusi murda.“

Siis avas Helga silmad ja vaatas selgel pilgul talle otsa.

„Ma ei murra seda. Mis ma teile eile õhtul lubasin, see on maksev alati. Ma ei mõtle enam tagasi, ma mõtlen veel vaid edasi. Täiesti nii, nagu oleksin näinud rasket, imelikku und, ja rõõmustaksin ärgates, et mulle päike silma paistab.“

„Nii on õige, proua Helga. Ja nüüd pange tähele, kui tore on ometi selline õige päike!“

„Seal! Vaadake! Seal ta seisab!“ hüdis Helga rõõmsalt ja vaatas taeva poole.

„Tal on veel veidi kahvatanud põsed,“ arvas Richard Marschall, „aga see kaob, kui ta juba kõik salajase ilu on leidnud, mis üle öö on tekkinud. Kas ma ei öelnud seda? Ta hakkab juba imetlust äratama. Täiesti punaselt kerkib ta üles. Tere hommikut! Ja hästi välja puhatud? Ja muidugi, see on üllatus! Teatris nimetatakse seda vahepalaks, proua päike, vaheldus! Selle järele algab täiesti uus akt.“

Ta kõigutas kübarat selges hommikõhus.

„Ta märkas midagi, proua Helga, ta märkas midagi! Kuidas ta katsesarved välja sirutab, nagu võiks ta sädelevas lumes sõrmi põletada. Hopp, tõmbub ta tagasi. Aga uudishimu, uudishimu! Ta riskeerib

seda uuesti. Oo—oo— seekord on juba mõnusam. Kuidas ta rõõmsalt üle pubta, valge särgikese pilgutab, milles ta vana armastus, maa, nii neitsilikult puhkab. Ja nüüd naeratab ta üle terve näo!“

Helga naeris ühes.

„Kuidas te ometi kõiges, mis teie ümber on, särava ja rõõmsa tooni leida mõistate!“

„Õpite ka varsti. Sellepärast olen ma ju siin!“

„Sellepärast?“

„Ainult üks sellepärast. Vaadake mind aga rahulikult kui oma sillaehitajat. Kui soovite, võtan Teid oma õpilaseks. Kas?“

„Kindlasti. Ma pean küll õige palju õpperaha maksma.“

„Hm—ja— see on hea, et te seda küsimust puudutate. Õpperaha suhtes peaksin küll selgusele jõudma.“

Naise silmad muutusid tõsiseiks.

„Vaadake,“ jatkas Marschall, „ma olen seda õieti juba ette võtnud. Aga see oleks mulle väga armas, kui me selle peale ühe väikese lepingu teeksimise. See oleneb nüüd täiesti teist.“

„Palun — —“ ütles Helga lühikese vaheaja järele.

„See on nimetamise suhtes. Seda nime, millega teid Hamburgis nimetasin, ei tahaks ma enam tarvitada. Sest te olete ta tagasi annud, kuigi ta avalikkuse ees veel teile kuulub. Ja — proua Helga Nuntius? See ei lähe ka jälle. Tohin ma teid nüüd, vana sõpruse põhjal, lihtsalt proua Helgaks nimetada?“

„Uue sõpruse põhjal,“ ütles naine ja andis talle käge.

„See oleks õpperaha,“ arvas Marschall, „ja nüüd pole teil muud midagi teha kui mulle järgneda.“

„Härra sillaehitaja,“ ja lõbus naer ilmus ta näole, „teie käsutate oma õpilast — —“

„Tähendab, mitte siit üles ei lähe tee, vaid sealt üles!“ katkestas ta naise kõne.

„Aga meie ei taha ju minna Kasseli, vaid Bilsteini!“

„Ma ülesse õhku pubun nüüd sulle,

Langeb viltu või otse see:

Nii läheb mu elutee!“

laulis Marschall ja viskas kübara õhku.

„Tähelepanu! Pea! Pagan võtaks! Seal ta seisab kinni.“

„Ühel teenäitajal!“ hüdis proua Helga ja sirutas käge kõrgele.

„Tõepoolest,“ ütles Marschall häbelikult.

„Tooge ruttu oma kübar, et te ei külmetaks, härra sillaehitaja.“

„Pilgake aga,“ urises Marschall, „selle

eest näitan teile, kui vähe tunnete oma kodu. Seal väljas on Bilstein. Seda tõendan teile teenäitaja abil kohe.“

Nüüd seisid nad lumitanud posti ees, mille sihinäitajad nelja külge sirutasid.

„Oo — —“ tegi Marschall kahetsevalt, „pole midagi lugeda. Lumi on tollipaksuselt laudadel.“

Ta tõusis varvastele ja sirutas käed, et lund ära pühkida.

„Post on liig kõrge,“ ütles ta mõne asjatu katse järele, „ja kübar on kübar, kui teist pole. Ma esinen nüüd ronijana teie lahke loaga.“

„Kuulub see õppeainete hulka?“

„Kuidas meeldib, proua naaber. Ainult mitte midagi mööda lasta,“ ütles tubli isand Bettermanni majas.“

Paari tõmbega oli ta üleval.

„Niisugust ei tahaks ma küll taktikepina käes hoida.“

Ta võttis kübara ja lükkas selle naerdes kuklasse. Siis kummardas ta naerdes ettepoole ja haaras laudade järgi, et kinnikülmanud lund ära kraapida. Akki ragises puu, harjunata sellise koormaga.

„Härra õuekapellmeister, puu on mädanenud!“

„Taevavõimud,“ hüüdis Richard Marschall ja hoidis kinni sihinäitajatest.

„Ümberpöörda, proua Helga! Pöörake ümber!“

Hirmu pärast hoidis Helga käed silme ees. Ja ragisedes kukkus post ümber, paisates lauad vasakule ja paremale.

Kui Helga aralt ümber vaadata julges, näis talle päike lõbusalt tantsivat ja vanad mehed ümberringi naljatavat. Richard Marschall istus lumes ja korjas sihinäitajaid kokku.

„Ja,“ ütles ta, „lugeda võiksin neid nüüd. Sellel seisab Kassel, sellel siin Suuralmerode, sellel seal Rosbach ja siin — Bilstein. Palun valida!“

„Bilstein!“ hüüdis Helga ja muutus üle-meelikuks.

„Täiesti minu arvamine,“ vastas Marschall kulme kergitades. „Nüüd tarvitseks see sihinäitaja ainult meie ees joosta.“

„Proovige seda!“ hüüdi Helga talle. „Siin on ju kõik nõjutud!“

Siis andis Marschall lauatuksile tõuke, nii et see sama tee sihis edasi läks, millel ta seisnud oli.

„Oo, proua Helga,“ arvas ta ja tõusis, „seda kõike oleksime saavutanud palju kergema vaevaga. Aga naisehing nõuab ju ikka kaelamurdvaid trikke, enne kui ta us-

kuma hakkab. Nüüd aga metsa, sinna, kus ta kõige tihedam on. Aeg läheneb juba lõunale.“

Ja Helga järgnes talle. Ja ta süda oli nii kerge, kõik rasked mõtted olid kadunud, mingi õnnelik tunne täitis teda, nagu last, kel seisab veel elu ees. . . .

Suurte, laiaokkaliste kuuskede, tihedaladuliste mändide ja sirgete pukspuude vahel mindi edasi, milledelt sahinallanges lund, kui Marschalli käsi neid läbiminekuks kõrvale lükkas. Helga järgnes talle kergel sammul. Ta põsed oli külm talveõhk värvinud punaseks, ta pikkade ripsmete küljes rippusid mõned lumikristallid, muutes ta silmadesära veelgi sügavamaks.

Kui Richard Marschall oksad kõrvale lükkas ja teda endast mööda laskis, muutus ta pilk suureks inestusest. Aga ta hoidus seda näitamast. Ta tundis, et ta Helgat ei tohi teha kartlikuks, et ta salaja, aga sageli peab järele aitama, nii et see Helgale näiks tulema temast enesest. See annaks talle eneseusalduse, kuni ta ühel päeval seisaks kindlail jalgel ja tugeva hingega. Ilma et oleks märganud seda üleminekut, Milleks oli siis tema ilmas, tema, sõber, sillaehitaja? Ta naeris eneses. Aga Helga märkas seda ometi.

„Mis on?“ küsis ta seisatades ja lund eneselt raputades. „Kui see midagi head on, siis laske ka mind sellest osa saada.“

„Ma mõtlen, kui kuskil puutosas istuks mõni haldjake ja piiluks meid.“

„Oo, mets on neid täis. Lapsena nägin neid alati. Kui imelik, täna tuleb see kõik nii selgesti jälle meele — ja aastaid juba pole ma enam sellele mõelnud. . . .“

Ta naeratas.

Ja siis läksid nad edasi, kuni jõudsid ühele kõrgustikule. Nende ümber siirdusid metsateed puude vahele, ja üle kuuselatvade paistsid mägedetipud valges lumerüüts, mida talvepäike punaste, leegitsevate joontega palistas.

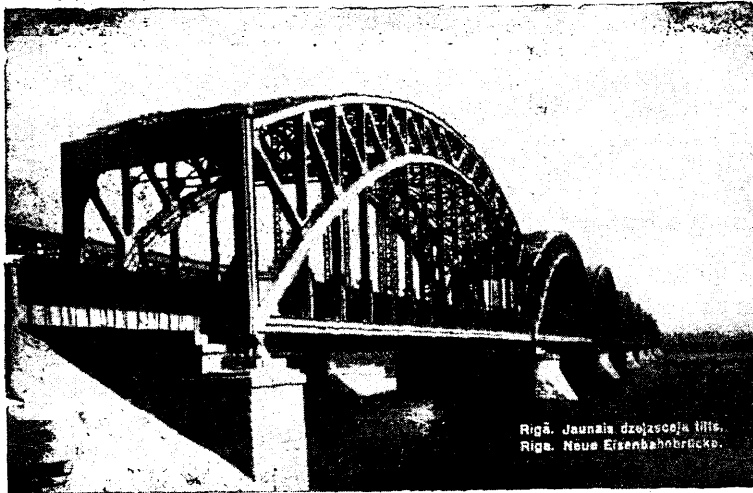
„Millele te mõtlete, proua Helga?“

„Ma mõtlen ühele teisele metsarännakule aastate eest.“

„Võtke sealt välja vaid ilusad mälestused, seda sooviksin teile.“

Helga noogutas peaga ja vaatas selgel pilgul talle otsa.

„Kas teate veel, kuidas meie läbi Taunuse läksime teie isa juure? See oli ime-likum suvepäev, mida olen kunagi üle elanud. Kui sageli olen seda meele tuletanud. Samane jumalik vaikus kui siin, vaikus, mis kõik hääled hinges vabanema sunnib.

Riia uus raudteesild.

Pealelõunat olime teie isaga kirikus ja ta mängis orelit —“

„Ja mina tantsisin rõõmu pärast, et mu esimene ooper oli vastu võetud —“

„Ja mina laulsin Lunastaja-aariat „Messiasest.“

„Lunastaja-aariat. Siis armus mu vaga isa väiksesse lauljannasse —“

„Ja õhtul —“ Helga peatus äkki.

Ka Marschallis tuksatas midagi. Ja siis võttis ta kokku kõik oma naljatagavara, et mitte lasta üles kerkida mälestusi, mis muudaks nende meeleolu tõsiseks või koguni kurvaks. Ja nagu oleks tegemist mingi lõbusa momendiga, hüüdis ta: „Ah jaa, ja õhtul! Siis oli alles torm, nii et puud metsas küttru tõmbusid nagu läbikolgitud koolipoisid.

Juhhei! proua Helga, juba jõuame Bilsteini!“

„Ändke mulle kord oma käsi!“

„Heameelega,“ ütles Marschall.

„Kas te tööpoolest pole mulle pahane — sellepärast, seal Taunuses? Palun, vaadake mulle otsa.“

Mees vaatas talle otsa. Silme-ees virvendas veidi, siis aga muutus ta pilk suureks ja avameelseks.

„Rahul?“ küsis ta.

„See oli mul hinge peal, kogu päeva. Nüüd ei seisa enam midagi meie sõpruse vahel.“

„Ei,“ ütles Marschall, ja see sõna, mis kõlas nii lõbusalt, tegi talle valu . . .

„Armas sõber. Kui mul teid poleks —“ Marschall vaatas vaiksesse, usaldavasse,

lootvasse näkku. Ja siis tõrjus ta enesest eemale kõik mõtted.

„Trara — trara! Bilsteini, meie tuleme! Hei, peremees, veereta õlle-vaat siia — tüdruk, kalla klaasi — kalla!“ Ta karjus seda nagu rõõmuhiüet täiesti, jänunevast kõrist. Ja ometi polnud ta kõri kuivanud jänu pärast.

Nad läksid ikka edasi, kuni jõudsid vaatetornini. Varsti seisid nad üleval. „Minu kodu,“ ütles Helga.

Ja mõlemad vaikisid, lastes vaid pilke libiseda üle maastiku.

Läbipaistev oli selge talveõhk. Sügaval nende jalgade ees seisid lumitanud metsad, linnakesed, külad ja talud, nagu mänguasjad jõululaul.

„Seal, kauguses, vaadake —!“

„Seda hõbedast paela? Taevas, on see vast ilus!“

„See on Verra jõgi ja org. Seal kaugemal on Vitzenhausen, kus te eile maha tulite otsima oma sõbrannat.“

„Ma ei unusta sind iialgi, Vitzenhausen,“ sosistas ta, surudes oma huuled Helga käele.

„Siin on nii ilus,“ ütles siis, „et ma täiesti mõistan, miks te kõige esmalt tulite siia.“

Helga vaikis, vabastamata oma kätt, ja laskis veel kord oma pilgu libiseda üle maastiku. Ja lumi, mis kattis metsi ja põlde, mägesid ja orge, ei näitunud talle mitte pehme vaibana, vaid uue, valge lehena eluraamatus, valmis algama uut elumuinasjuttu . . .

Nad olid alla tulnud vaatetornist ja otsisid perenaist kaitseonnis. Aga kuidas Marschall oma häält ka kõlada laskis, keegi ei näidanud ennast. Siis vaatasid nad üllatunult üksteise otsa.

„See naine,“ tuletas Helga lõpuks meele, „elab Suuralmerodes. Ma mäletan seda veel oma neipõlvest. Talvapäevadel tuleb ta siia vaid siis, kui rong Kasselist tuleb ja kui lõunaaeg külalisi toob. Meie peame siis ootama.“

„Selleks ajaks olete külmanud,“ ütles Marschall. „Võtke platsi, ma püüan midagi toimetada.“ (Järgneb.)

Eluohus.

Rootsi kirjanik **Frank Heller.**

2

Ma olin kui meeletu. See väike õmbleja oli mu võlunud. Ma võtsin ta käe ja vandusin, et ta kõige ilusam neiu on Ameerikas, ja katsusin teda suudelda. Samal hetkel avanes üks dr. White toast ja ta ise ilmus. Õmbleja kiskus enese lahti ja kisen-das valjusti, ja lähem oli, mida mäletan, oli üks jalg, mis mu trepist alla lükkas, ja dr. White hääl hüüdis:

„Välja! Või minu patsientidega hakata edvistama! Minu patsiente eemale peletama! Peaksin teid õieti teatama politseile. Kasige minema, ja et ennast enam ei näita!“

Ah, Dio mio, oli see aga alanduse hetk! Üks löödi mu nina eest kinni, mina seisin vihasena ukse taga. Ootasin seal kaua, lootes, et neiu väljub, aga arvatavasti saatis vana kelm ta teisest uksest välja. Viimaks läksin koju ja mõtlesin kõige üle järele. Elu oli mõttetu. Diavalone! Ma muutusin mõtiskledes ikka ägedamaks ja ägedamaks, kuni tundsin hämmastudes, kuidas mu sisemus nagu sümpaatiast sädelema hakkas. Dio mio, jah, mu kõht tõusis, nagu oleks ta tahtnud saatusele vastu hakata — kõik käis mu ümber ringi ja ma olin nii väsinud, nii väsinud, et mul jõud puudus isegi elu vihkamiseks. Milline õõ! Viimaks saabus hommik ja ühes temaga valgusekiir minu pimedusse.

Jah, sest kui päev koitis, seisis äkki dr. White saladus minu ees. Ma olin haige, ja millised sümptoomid olid mul? Peapööritis, väsimus ja — hm — seedimiseorganide rike, seda joru olin ma küllalt tihti kuulnud. Olin seda ka ise küllalt korranud, nii et ta ei ununenud. Mul oli rentriculosis effectus. Aga kust olin ma ta saanud? Seda taipasin koidul, pärast hirmsat õõd, aga ma võitlesin kella kolmeni, mil dr-White vastuvõtt lõppes, et oma teadmist kasutada. Dio mio, kui väsinud ma olin. Mu põlved värisesid, kui ärist ostsin revolvi ja siis kelmi uksekella helistasin. Aga nad ei

värisenud hirmus. Seda ma vannun, signor!

Nurjatu kelm avas ukse ise. Ja kui mind nägi, ah, tõstis jala, et mind jälle trepist alla lükata. Aga ma tõstsin käe, milles oli praegu ostetud revolver, ja selle nägemine üks juba pani selle nurjatu kelmi põlved nõtkuma.

„Üks sõna teiega, dr. White,“ ütlesin ma. „Lähme teie ordinatsioonituppa!“

Sinna me läksime, temal käed püsti, minul revolver käes.

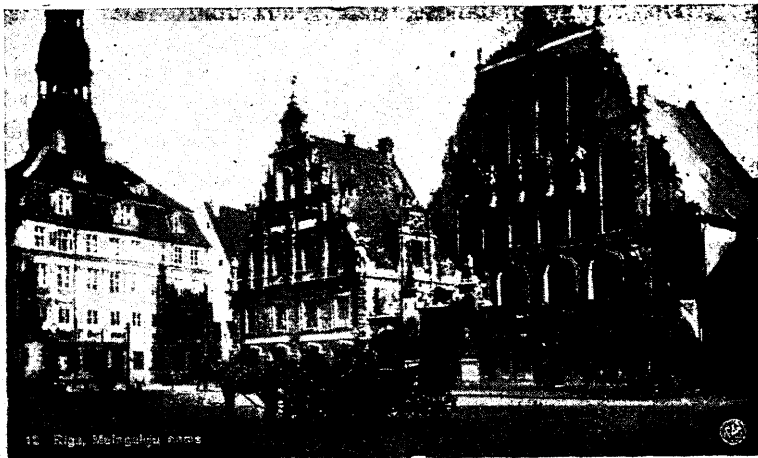
„Raha!“ ütles ta. „Neetud itaalia naistekütt, kas tahate raha?“

„Midagi muud,“ vastasin ma. „Tõtt, sina ameerika lurjus! Võtke sealt riulilt klaas, suur klaas, ettevaatlikult! Olen Itaalias viis meest duellil maha kõmmutanud, nende hulgas oma armsa professor Portugese Neapolist.“

See oli õige. Olin ägedusehoos professor Portugeset haavanud. Raskesti. Dr. White võttis sõnalausumata klaasi.

„Nüüd täitke klaas sellest nõust, kust te daamidele harilikult vett annate, kui neile olete ütelnud, et neil on tetanus abstactus. Kui teile see maitse ei meeldi, ma näen seda, et ta ei meeldi, siis täitke ta tost pudelist, kust härradele annate konjakit, niipea kui olete nende kõhu tühjaks pumbanud. Ettevaatust! Teie mäng on otsas. Kas taipate seda?“

Iial pole ma näinud selliseid silmi kui

Riiga. Mustapeade klubi.

Riiga. Tänav vanalinnas.

sel hetkel sel nurjatul. See oli latsutaja mao pilk. Viimaks liigutas ta keelt ja susistas:

„Mõistan. Kui palju soovite?“

„Soovin oma südametunnistust.“

„Oo — kakssada dollarit?“

„Ei!“

„Kolmsada?“

„Mitte vähem kui kõik teie sularaha.“

„Kas olete siis rahul?“

„Jah.“

Ta tõi oma rahatasku. Vaatasin teravasti, et ta ei teeks kahtlasi liigutusi. Tal oli kaheksasada dollarit. Kui need olid minu taskus, ütlesin jälle:

„Hands up!“

Ta tõusis järsku.

„Te ju ütlesite, et olete rahul, kui saate kõik mu sularaha,“ susistas ta.

„Olen rahul, majanduslikult vaadatuna. Kuid midagi vajan veel. Teie olete mind eile veriselt solvanud.“

„Viskasin teid trepist alla. Ja teen seda alati, kui veel tulete. Teie või teie laip. Alati ei puudu mul mitte revolver.“

„Rõõmustan seda kuulates,“ ütlesin mina.

„Kui oleksite gentleman, võiksite revolveritega duelleerida. Aga seda te ei ole. Sellepärast duelleerime „ameerika moodi.“

„Ameerika moodi?“ Nurjatu silmad põlesid. „Kas tahate mind mürgitada?“

„Selle jätan saatuse hoelde. Teie ei tarvitse juua vett ega konjakit, millega mürgitate oma patsiente ja nendele süstite rentriculosis effectuse. Teie ja mina sööme kumbki karbitäie pille.“

„Minu pille? Mis te sellega arvate?“

„Sööme karbitäie pille, mis andsite oma patsientidele. Oma praktika ajal teie juures märkasin, et teie patsiendid küll nende läbi paranesid, mitte iial aga selle karbi läbi, mis kannab number üht, esimest, mis neile andsite. Kuni neile andsite pille sealt, ei paranenud nad. Kui ma ei eksi, on teatud pillid ses karbis mürgitatud, samuti vesi nõus ja konjak pudelis, ja need tekitavad rentriculosis effectuse, kuna teised vastupidi mõjusid. Välimuselt

on nad ühesugused, seda ma tean. Võtke sealt see karp maha ja puistake pillid lauale; seal jagame nad pooleks ja siis algab duell.“

Ma ei tarvitsenud nurjatut kaua vaadelda, siis teadsin, et olin õieti arvanud ja et ta meelsasti oleks tõrkunud. Aga kartus minu revolvi ees oli tal nii kõva, et ta tõrkuda ei võinud.

Me hakkasime sööma pille, mis olid magusad ja keele kuivaks tegid. Mitu korda vaatasime veenõule, kuid ei puudutanud ta sisu. Viimaks olid pillid sõõdud ja me silmitsesime üksteist vastamisi. Kumb meist oli saanud mürgitatud pillid?

Ma ei tahtnud jääda istuma dr. White juurde, et selles veenduda. Olin mina see, kes nad saanud, ja valdas mind äkki peapööritis, siis olid mu kaheksasada dollarit ja elupäevad loetud. Ma läksin tagurpidi ukse juurde, et mitte silmist lasta nurjatut. Olin õisest haigusest alles väsinud; äkki tundsin, et midagi mu kaela ümber mässus. See oli nagu uss, külm latsutaja madu; varsti teadsin, mis see oli. See oli gummitoru, millega see vigurivänt oma patsiente tühjaks pumpas. Ta rippus oma jalal ja oli mulle kaela ümber mässunud. Tegin enese vabastamiseks liigutuse ja komistasin; revolver kukkus mul käest ja samal hetkel oli mees minu kallal. Naeratusena, mis ükski latsutaja madu maailmas ei oleks osanud järele teha, hakkas ta nüüd voolikut kinni kiskuma. Ma ahmisin õhku, tegin kaelalihaksed kõvaks, aga tundsin, kuidas lüükestav voolik ikka sügavamale mu kaelasse lõikas. Mul oli võimatu Whitet kätega kahmata, sest ta hoidus minu selja

taha. Sekund järgnes sekundile; mul oli tunne, nagu mööduksid tunnid, ja ma andsin oma hinge juba Jumala hoolde. Siis — äkki — lödvenes haare. Ma sain kümnendiku suutäie õhku. Sellest aitas. Äkilise liigutusega pöördusin ma, otse parajal hetkel, et näha, kuidas dr. White vooliku lahti laskis ja krampides maha põrandale langes. Karistus oli teda tabanud; tema oli söönud mürgitatud pille võib olla tosina. Teised pillid ei olnud suutnud vastumürgina mõjuda, ja kuna üks neid pille äratas vaid peapööratist ja valu, mõjusid tosin pille kolera tekitajadena. Seal ta nutud lamas, see vilets roimar, selle haiguse ohvrina, mida ta paljudes teistes oli tekitanud ja nakatanud. Ma silmitsesin teda põlgusega ja lahkusin sõnalausemata. Saatus oli meie vahekorra lahendanud. Kaks päeva hiljem oli mrs. White lesk.“

Krahv Origoni jäi vait ja tühjendas oma klaasi majesteetlikult. Perenaine tuli kõrt-sist vaatama, mis me nii kaua teeme. Mina maksin ja me läksime alla Monte Karlosse.

Järgmisel päeval kohtasin ma oma ungari sõpra, seikluspealikut krahv Borgaczi, ja jutustasin talle krahv Origoni kummalise loo. Krahv Borgacz, kes kõigi ametvendade vastu seikluste alal oli umbusklik, naeratas skeptiliselt ja raputas pead.

„Jah, aga arm kaela küljes, krahv,“ ütlesin ma.

„Arm! Oh mis! Ütlen teile midagi,“ sosistas krahv Borgacz ja kummardas kavalasti naeratades minu lähedale. „Teda on Ameerikas katsutud oksa tõmmata, kuid nõor on selle juures katkenud!“

(Lõpp.)

Raadiokuulajate lemmik.

Ungari jutt.

Budapesti raadios oli välja kuulutatud „Kirju õhtu“. Eeskavas seisis teiste kunstnikude hulgas ka Sándor Rado, kes oma kaastegevust raadios erilise armastusega armastas peale sundida. Tema oli juba tihti pead murdnud, kuidas ringhäälingu juhatusele kõige tungivamalt saaks tõendada, et tema Budapesti raadio asendamatu jõud oli. Enne kui ta ringhäälingusse läks „Kirjust õhtust“ osa võtma, kirjutas ta kirja Ernő Szötsile, kes oli ringhäälingu direktor. Tema kiri oli järgmine:

Väga austatud härra direktor!

Me tundsim eilse „Kirju õhtu“ eeskavast suurepärasest naudingut. Meile teeks see töst rõõmu, kui teie selliseid õhtuid korraldaksite sagedamini. Eriti südamliselt saime naerda tähtsamat naljamehe Sándor Rado naljakõne puhul. Oleks väga armas, kui võiksite teda sagedamini kuulda.

Suurima aupakkumisega

Jenő Kovacs ja perekond.“

Sándor Rado andis kirja ekspressi kätte, kelle asukoht seisis „New-Yorgi“ kohviku ees.

„See kiri viige homme ennelõunat Ringhäälingu direktorile Ernő Szötsile. Kas olete minust aru saanud?“

„Täiesti.“

Rado sõitis studiosse, kus kuulis, et „Kirju õhtu“ äkki tekkinud rikke tagajärjel andmata jäävat. Rado esimene mõte oli kiri, mille ta ekspressile oli edasiviimiseks annud. Ta ruttas „New-Yorgi“ kohviku ette kirja tagasi nõudma, kuid ei leidnud ekspressi enam kohalt. Ta ei võinud ka oodata, kuna ta veel paaris kabarees pidi esinema. Kell oli 12 öösel, kui ta Andrassy tänava teatrist lahkus ja kohvikusse läks õhtust sööma. Kohviku ees kohtas ta ekspressi. Aga veel enne kui ta midagi sai ütelda, teatas ekspress talle lahkesti:

„Härra kunstnik, olen oma ülesande täitnud! Pistsin kirja taskusse ja tahtsin ta homme Ringhäälingus ära anda. Aga kümne minuti eest tuli härra direktor Szöts ise siia kohvikusse. Sellepärast mõtlesin, parem on parem, ja andsin talle kirja kohe kätte. Nähtavasti meeldis see talle väga, sest seda lugedes naeris ta südamest. Ka küsis ta minult, kes mulle selle kirja andis. Mina ütlesin muidugi, et selle mulle andis härra Sándor Rado isiklikult.“

Vaene vana ekspress ei tea veel tänapäevgi, mispärast Sándor Rado selle teate järele oma kübara peast kiskus, maha tänavale virutas ja sellel siis vihaselt jalgedega trampis.

Külastuslahkus Alaska rannal.

Daani kirjanik *Ejnar Mikkelsen* *)

Olin sattunud hirmsaile, võimatuile, läbi-pääsmatuile teile, kus mind ümbritsesid jääkuhjad ja meetrikõrgused lumehanged; olin väsinud ning nälgjane, ja see kõik suurendas veel minu juba eunemmõllavat viha — mu sisemus otse kees. Olin nii vihane, et otse külma kiuste keesin.

Torm beitsis mu põski, jääpurikad rippusid mul habemes ja nina külmas kangeks. Aga sellega võisin veel leppida; inimene lepib nii mitmega, kui ta küllalt vihane on. Aga vaevlema pidin kui hobune, olin hädas saaniga ja keerutasin koerte kohal piitsa: „Röövlid, vargad ja paganad, kas te veate või ei vea! Edasi!”

Koerad raputasid endid pahaselt ja hau-gatasid vahetevahel nõrgalt vaikse protes-tina valju käitumise vastu, aga see ei aidanud, suurendas ainult minu meelepaha; piits plaksus, koerad vingusid, mina karju-sin ja kirusin: „Teie röövlid, vastikud vai-mud, kas veate või ei vea, muidu lõon te kõik surnuks!”

See kõik kõlas ju hirmsasti, kuid polnud nii pahasti mõeldud, kuigi ma koeri kiru-sin nii, kuidas ma neid veel iial enne pol-nud kirunud. Sest need olid tõesti tublid ja haruldased koerad ja mitte nemad pol-nud süüdi teinud, aga maailm oli minus äratanud viha ja see kergendas minu sü-dant, kui võisin oma viha väljavalada mil-legi elava peale, ja koerad olid mul para-jasti ees. Asi oli hull — jah, ometi läks ta veel hullemaks, ja igakord, kui mu silmad langesid saanile, suurenes mu meelepaha.

Sest veel eile oli ta täidetud olnud pari-mate tagavaradega minule ja koertele ja ma olin kolmekümne naela jahu, viieteist-kümne naela peki, paari naela siirupi, üle poole naela kohvi ja kahesajanaela vallas-kalaliha omanik koerte jaoks olnud — nüüd aga, jah, nüüd oli saan tühi, kui kaasa ei arvata kolme külmanud pannkooki — kõik muu oli läinud — varastatud!

„Raisad,” pomisesin ma ja andsin saanile nõksu, nii et koerad hämmastudes ta-gasi vaatasid ja arvasid, kas see mitte ei tähenda, et nad peavad peatuma. Ent varsti oli neil muudki mõelda; kestis vaevu se-kundi, kui nad taipasid, et minuga täna polnud nalja, sest kohe oli jälle piits plat-

sis ja plaksus neile; nad vingusid ja viri-sesid — jah, see oli kärarikas rong, mis Alaska karedat randa mööda edasi look-les.

Eile õhtul olin ma nimelt ka nälgjane, külmanud ja väsinud; olin saaniga teel hulga tunde — minu arust terve igaviku —, nii kaua, et jalad mul ainult veel masinli-kult liikusid. Mind oli peatanud lahtine vesi, siis sattusin sügavasse, pehmesse lumme, kuhu saan peaaegu kinni kasvas, ja vii-maks, et kõigele päeva vastikusele pärga pähe panna, eksisin ma hämarikus ära. Pi-din jääle paigale jääma, sinna, kus para-jasti viibisin, ja alles kui kuu tõusis, suut-sin sedavõrd orienteeruda, et võisin jälle edasi minna. Telki ei olnud mul kaasas, ja ma olin liig külmanud lumeaia valmis-tamiseks, ometi ma teadsin, et seal lähedal seisis üks eskimo-onn, kuhu ma pidin jõudma; nii siis pingutasin rihma keha ümber, et nälg nii valus ei oleks, andsin saanile hea tõuke, ja läksin edasi.

Minu vaesed koeradki, mul oli neist tõ-sine kahju, olid hirmsasti väsinud, ja ma pidin neid sundima edasi minema; muutus aga saan liig raskeks või oli meie ees mõni suurem takistus kui harilikult, siis jäid nad seisma, vankusid pisut jalgadel, enne kui lumme viskusid, roomasid kokku ja tõmbusid kerra, nina saba alla pistes. Nad pidid puhkama ja sellepärast jätsin ma nad lamama. Ent minagi vajasin rahu ja tarvi-tasin selleks rõõmsasti esimest võimalust. Aga ilm oli nii külm, nii külm, sellepärast heitsin koerte keskele, sinna, kus nad kõige tihedamalt koos olid, et külm mind ei võ-taks. Ja koerad roomasid tihedalt minu juurde, minu pealegi ja lakkusid vahete-vahel minu nägu.

Ühel sellisel lühikesel puhkusel leidsin ma, et siht enam ei võinud olla kaugel, sest ma lamasin kõrvaga jääl ja kuulsin midagi, mis kõlas sammude moodi. Kohe olin ma üleval — mis see oli? Ma kuulatasin pingutatult. See oli kas karu või hunt, kes pimedas ringi rändas, või olid ka inimesed. Ent midagi polnud näha — ma kuu-latasin uuesti; kas olid need tõesti inimesed? Jah, tõesti, väljast pimedast kostis lõök, ja õõ vaikuse katkestas koerte hau-kumine — hei, koerad, üles, päevatöö on lõpetatud!

*) Daani kuulus polaarmaade uurija.

Ma nägin nõrka tulekuma, ühe maja tumedaid jooni, ja nägin inimesi meile vastu jooksvat, terve kari koeri kaasas. „Pidage, koerad, pidage, me oleme sihil!“

Agaga peatuse käsu oleksin võinud ka andmata jätta, sest sealsed koerad tungisid minu koerte kallale; nad võitlesid, nii et karvad lendasid, aga mis sellest, minu ümber olid ju eskimod, ja kui ma ühele, eriti jultunud koerale jalaga hea mahvi andsin, viskasin ma ohjad käest ja jätsin kõik muu eskimode hoolde, sest mul oli nüüd muudki teha, ja võtsin suuna väikese onni poole, ise ninasse ja kõrvadesse jälle elu hõõrudes.

„Kust tuled?“ — „Kas kaua sõitsid?“ — „Oled väsinud?“ — „Näljas?“ olid küsimused, mis mulle esitati, ja mina andsin neile kõigile väsinud mehe vastuse: „Ah, jätke mu rahu ja pidage suu!“

Lahked käed rakendasid koerad lahti, vallandasid köied saanilt, kandsid mu mooni ja magadiskoti onni, sinna, kuhu minagi olin rutanud.

Onnis polnud sugugi hea õhk. Tuulutatud? — ei, sellele usun ma, pole mõeldud enam talve tulekust saadik. Selles madalas, pisitillukeses ruumis elas hulk inimesi, vähemalt pool tosinat peale vähemate laste — seal nad magasid, valmistasid toitu, töötasid, toimisid kõige kummalisemaid asju — ja kõigel, mis nad tegid, oli iseäralik hais. Seal oli toidu ja poolpaljaste inimeste lõhna, traanilampide ja karusnahkade lõhna, mida nad parkisid ja parkinisele valmistasid — need, kõige pahemad, scisid alles anumates, millel oli ammoniaki järele haisev sisu, jah, seal oli haisusid — ei tea isegi milliseid, aga kõik see haises halvasti. Need haisud olid tihenenud, võib peaaegu öelda preserveeritud, nad sulasid kõik kokku lõpmata teravaks haisuks, mis koosneb kõigest, mis meie nina haavab.

Agaga üks kõik, minagi ei haisnud mõnekuise saanisõidu järele just eriti mõnusasti, vaid lisasin sellele kõigele ka omalt poolt midagi juurde. See kipitas silmis, ma aevastasin mõne korra ja hingasin seda katkustatud õhku ettevaatlikult, et sellega harjuksin. Varsti olingi akklimatiseerunud, ei märganud enam midagi — tundsin vaid sooja, uimastavat soojust, mida levitasid traanilambid ja paljad kehad. See oli tore soojus ja laskus mu keha ümber nagu kõva, soojendav mass, sulatas mu üles, elu oli jälle elamiseväärne.

Nõnda sirutasin ma ennast mõnusasti, kuna naised mul riided ümbert ära kisku-

sid ja mehed kõik mu pakid sisse kandsid. Jahu, peki, kohvi, siirupi ühes kõige muuga.

Mul oli tunne, nagu oleks mind pigistatud, niipalju inimesi oli seal, aga mina olin nii surmväsinud, ja viimane, mis ma veel nägin, enne kui väsinult magama jäin, oli tosin selgeid silmi, mis mind tarretult vahtisid. Nad järgnesid mulle unes, need silmad, ma nägin unes, et mind piiravad hundid, kes minu ümber istusid ja mind tarretult vahtisid; ma võisin näha, kuidas nende veripunased keeled suust välja ripusid, ja teadsin, et need loomad ootasid vaid minu uinumist, et siis minu kallale tormata, mind tükkideks kiskuda ja nahka panna.

Nägin unes, et olin nii unine, nii hirmus unine, et kõik tegin, mis võimalik oli silmade lahtihoidmiseks, aga ma tundsin, et minu vastupanu rauges. Nägin unes, et parajasti veeresin nende jõledate elajate poole, siis pigistasin silmad ja andsin enda Jumala hooleks mõttega: „oled valmis ja nüüd pistetakse su kinni!“ — samal hetkel aga ärkasin ma järsku, sest keegi oli puudutanud mu õlga. Selged silmad vahtisid mind veel ikka, kuid need ei olnud hundisilmad, vaid olid inimeste silmad, ja üks vana hambutu eit kummardas minu kohal:

„Valge mees, mina keedan sulle süta, seda ma oskan?“

„Jah,“ noogutasin ma väsinult, ja siis ma magasin, magasin väsinu und, unenäota und, aga tundega, et viibin ahjus, või õigemini mõnes põrguosas, kus üks vaene patune sellega, et teda sunnitakse lämmastavas haisus istuma, nii kaugele saadakse, et ta oma paljut pattu hakkab märkama.

Olin küll vist kaua maganud; raske peaga, segasena, ärkasin ma sellest, et hambutu eit mind raputas —

„Hei, valge mees, ärka, olen valmis!“

Kõik selged silmad vahtisid mind ikka veel tarretult; ja nüüd sarnanesid nad tõesti hundisilmadele, nii himukad ja salakavalad olid nad; nüüd oli see tõelikkus ja mitte unelm, et olendid, kes minu ümber istusid, oma suud lakkusid; nad naeratasid ootavalt, poolpilkavalt — kuid see naeratus kadus, muutus avameelseks hirvituseks, kui minu suust tuli avameelselt lükatud hüüe: „Ah te põrglased!“

Mispärast? — Jah, seletus on ju tarvilik, aga kuidas pean ma teistele selgeks tegema oma vihatunde?

Ometi katsun seda teha. Mõeldagu mägi pannkooke, kujutletagu enesele suur kogu

küpsetatud pekki, nii et sellest kogu rügement võiks enesele eine teha, katsutagu enesele kujutleda, milline näeb välja pange-täis kohvi, ja siis — käsi südamele! — kui see nüüd oleks sinu moon, mis selleks ära tarvitati, ja sul oleks teada, et kõik, mis sa söömisest järele jätad, langeb su pererahvale, ja mis veel hullem, et sul veel 50 miili on lähemani moonaladuni — mis siis? — kas usud siis, et sinagi oleksid kisendanud nagu nime: „Teie põrglased!“

Ma olin nüüd täiesti ärkvel, kuigi ma enesele püüdsin kinnitada, et alles magan ja kurja, kurja und näen, milles nägin oma häid tagavarasid olevat muutunud pannkookide mäeks, kõik 15 naela pekki katki-lõigatuna ja pannil küpsetatuna, iga lood minu kohvist keedetuna — aga paraku, see polnud unenägu: kõik, mis mu silmis oli söödavat, oli toiduks valmistatud!

Onnis valitses toidulõhn, mis endise haisu sealt peaaegu välja tõrjus, ja nüüd valitses seal ka selline kuumus, et kõik onnielanikud istusid Aadama ja Eeva ülikonnas ning mind tarretult silmitsesid, oodates, mil ma söömisega valmis saan.

Mina ei olnud aga veel alanudki, ehk küll hambutu eit mulle väikese platsi oli vabastanud ja sinna ühe vana anoraki maha laotanud, mis kord oma noores eas oli valge olnud. Nüüd oli ta kõik muu, kuid mitte valge, täitis aga ometi laudlina aset — söök pidi ju olema pidulik —, ja eit oli hästi õppinud, sest ta oli kord pastori juures teeninud. Anorakil seisis kauss küpsetatud pekiga, pannkoogid seisis ümberringi hunnikus ja sünnitasid mitte sugugi apetiitliku raami ainsale majas leiduvale tas-sile, mis oli ääreni minu siirupit täis.

Hambutu eit palus mind alustada: „Söö, valge mees, söö, pekk läheb muidu kül-maks!“ — aga „valgel mehel“ oli muudki teha; ta ei olnud veel oma vihast toibunud, vaid ütles neile ise oma voolavas keeles, mis siin-seal eskimokeele raa-sudega pekitatud, mis ta nende onnist, ta elanikkudest, nende esiisadest ja järeltuli-jatest arvas.

Ma rääkisin tundlikult ja kahetsesin ai-nult, et nad minu sõnadest nii vähe aru said. Ometi väsis inimene lõpuks kõigest, isegi kirumisest, eriti kui see vähematki mõju ei avalda nagu nüüd siin, ja hea mõt-tega, ennem lõhkeda, kui midagi järele jätta, hakkasin nad sööma, kuna kõik sel-ged ja säravad silmad nüüd langenud sõ-bade taha kadusid. Nad palvetasid, need variseerid, palvetasid vormilikult, et toit

mulle maitseks, tõepoolest aga: „Issand, sa valge mehe Jumal, vaata armulikult oma eskimo palvetajatele ja ära lase teda liig palju süüa.“

Ja siis pöörasid nad mulle kõik selja, sest viisakuse reeglid nõuavad Alaskas, et sõõtjate poole tuleb selg pöörda. Mulle oli see kergenduseks, et ma kõiki neid silmi ei näinud, aga täiesti ei suutnud nad sellest ometi loobuda, need võrukaelad. Vargsi riivasid nende pilgud mind ja pannkooke ja pekki, silmanähtavalt aga olid nad kõik pahased väikesele poisile, kui see emalt kokkudes küsis: „Ega ta ometi kõik ära ei söö!“

Oh ei, seda ma paraku ei jõudnud, kõi-gist katsetest hoolimata. Ma sõin pannkooke siirupisse kastetuna, siis pekki, siis valasin enesele kohvi ja asusin jällegi koo-kide kallale. Ma sõin, nagu ei oleks ma varem iial söönud, ja vanemad ei keelanud ammu enam lapsi uuesti küsimast, kas ma tõesti kõik „kinni pistan“. Nad kõik vah-tisid nüüd minule, kõik viisakuse käsud olid unustatud, sest sellist isu ei olnud veel iial nähtud. See oli üllatav. Pikkamisi aga hakkasin väsima ja ei saanud suutäisi enam alla; ma tegin kõik, mis võimalik, et enam süüa, kuid pidin viimaks ometi loobuma ja pühkisin sõrmed vastu juukseid puhtaks — mitte kahekskümmes osagi polnud ära söödud.

Järgnes ootusrikas vaikus. Hambutu eit tahtis mind kiusatusse saata, ta lükkas neli pannkooki minu ette, kuid mina pöörasin võikalt selja — ei jõudnud enam kuidagi alla kugistada. See oli eskimodele märgiks, et võivad sealt alata, kus mina lõpetasin. Kuid enne oli vaja teha lühike palve — vististi oli see tänapalve valge mehe Ju-malale, et ma rohkem ei jaksanud süüa, ja siis asusid nad toitute kallale. Minu unelni oli saanud tõelikkuseks — küll ei olnud need hundid, kes söid, aga eskimod, kes kõik kinni pistsid, millest mina oleksin pida-nud järgnevail päevil elama, ja see oli peaaegu sama paha. Polnud midagi parata ja ma leppisin lootusega, sest seal üleval rannal on seadus, et kõik, mis valmistatud toidust üle jääb, kuulub majarahvale.

Kuidas nad õgised! Pannkoogid kadusid, nad söid ja lakkusid sõrmi ja söid siis jälle, rõõmuga meeles pidades, millise lahke andja nad olid leidnud. Ent nemadki pidid lõpetama, enne kui kõik lõppes; viis pannkooki seisis veel räpasel anorakil, kui söö-mine lõppes, ja need võtsin mina, pakkisin nad oma magadiskotti, küsimata viisaku-sest ja kombest.

Siis läksime kõik magama, suurde ühisesse voodisse, ja lapsed otsisid enestele koha, kuhu said, täiskasvanute vahele või nende peale — see oli üks kama kõik. Meie peale laotati suured karusnahad, kustutati lambid ja siis hakati aegamööda mõtlema magamisele. — Aga õhtused sündmused olid olnud liig lõbusad. Veel kaua aega lamasid nad ja sosistasid ning kihistasid tasakesi naeru minu ümber — neil oli olnud tore pidu ja nad olid valget meest tüssanud.

Öö oli pikk, ma ei saanud uinuda — olin vististi liiasti süünud — ma lamasin ja kuulasin magajate hingetõmbeid ning olin rõõmus, et päev koitis — nüüd võisin jälle mõelda edasiminekuale. Aga enne pidi mul veel midagi süüa olema; sellepärast võtsin magadiskotist ühe pannkoogi, puhastasin ta põhja põdrakarvadest ja sõin, kadestatud majarahvast, kes minu hariduse puuduse üle väga pahased olid.

Pererahvas oli kõik mind valmis rakenduse juures aitama: „Sa valge mees reisisid õhtuni — ma aitan sind, oled väsinud“

— aga lõpuks olid nad ometi kõik võrukaelad, sest isegi mu koera toidu olid nad oma koerte jaoks üle lõõnud — nii ei tarvitsenud nad sel päeval jahile minna.

Jumalagajätt oli, vähemalt minu poolt, vähem sõbralik, ja ma vihastasin, kui nad ritta astusid, käed kokku panid ja mulle ütlesid, et nad kui head ristiiinimesed armast Jumalat paluvad, et mul oleks hea tee ja hea tuul ja ma leiaksin enne õhtut häid inimesi, kes mulle võiksid süüa anda. Nad palvetasid, kuid ei varjanud kavalkaastundlikku naeratust, kui nägid mind vedavat saani, et võimalikult ruttu pääseda neist kaugele.

Siis plaksus piits, kuljused kõrisesid, koerad hakkasid vedama ja ma lahkusin saani kiunudes. Ma pidin kaua sõitma, enne kui midagi süüa sain — mu saan oli moonast Lage, mina ise aga rikas kogemustest — saades veel rikkamaks selle kalli kauba poolest, sest järgmisel ööl pidin ma ühe oma koera enesele ja oma koertele toiduks maha laskma.

Kuutõbine.

Austria kirjanik **Stefan Engel.**

Üsna äkki sai väike mägestikuhotell oma kõnu. Kolm nädalat oli elu neil viielteistkümmel, keda saatus sinna suveks kokku paisanud, möödunud pikkamisi ja sündmusteta nagu väike sulisev ojakene; ei olnud juhtunud vähematki skandaali ega tuntud hirmu ka hiljunud lõbusõidul olijate eest; jalutades, tennist, klaverit ja kaarte mängides, tantsides ja flirtides oli aeg möödunud, kuni äkki tuli sensatsioon, nagu hunt, kes tormab vaikse lambakarja kallale.

Asi polnud ka igapäevane.

Hotellivõraste hulgas viibis keegi väga sumpaatse käitumisega noor mees, kes hotelliraamatusse oli märgitud kui dr. phil. Artur Fiedler. Tema oli ükski saabunud ja oli juba esimestel päevadel seltskonnas leidnud suurt poolehoidu, sest et ta oli heade kommetega, oskas hästi vestelda ning hästi klaverit mängida.

Kui ta esimestel päevadel oma flirdiarsenaali kergele kahuritega oli oma püssirohutagavara nähtavasti välja tulistanud, et suurte strateegide eeskujul oma kavatsusi

sooritada ja peaataaki üllatavalt esile tuua, hakkas ta selle eellahingu järele mõni päev hiljem rasket kahurituld ühele oma vastasele keskendama.

See vastane oli tuntud rikka metsaäriomaniku Wohlsami noor ja ilus proua. Wohlsami hoidsid äriasjad parajasti linnas kinni ja ta ei tahtnud, et ta noor proua palava suve linnas veedaks. Aga ta oli ise talle lubanud järgida, niipea kui äriasjad korda aetud.

Ei proua Vohlsam ega dr. Fiedler pahanud, et äriasjade korraldamine aega võttis. Suvine flirt — mis sellest siis oli. Teised võõrad võtsid selle antud tõsiasjana vastu. Samuti olid nad harjunud, et dr. Fiedler iga õhtu silmapaistvalt varakult väljus ja tagasi tõmbus, kuna teised veel jäid kaarte mängima või klaverimängu kuulama.

Esiotsa olid selle üle kõik pead raputanud, aga varsti harjuti sellega täiesti.

Dr. Fiedler oli seda kummalist väsimust seletanud vaimlise jõupingutusega, kuid ta

Herman Hallise. **Naise pea,**
mis oli väljapandud sügisesel E. K. K. Ü. näitusel
Börsisaalis.

lootis, nagu ütles, et hea mägestikuõhk selle nõrkuse varsti kõrvaldab.

Kaotatud öhtutundide eest sai ta aga päeval rikkalikku tasu; kõik jalutuskäigud sooritasid nad kahekesi — see oli juba endastmõistetav — ja söömaaegadelgi oli dr. Fiedler proua Vohlsami naaber.

Et noor mees pärast söömist tihti, kui kogu hotell lõunauinakut magas, pool tundi või terve tunni rikka proua toas veetis, seda ei teadnud teised võõrad ega teenijadki. Ja sellega polnud kellelgi ka asja.

Dr. Fiedler jutustas prouale neil tundidel enesest ja oma elust, eestkätt oma reisidest. Tema oli kogu maailmas ringi rännanud ja oskas sellest väga kütkestavalt kõnelda. Oma teaduslikust tööst ta vaikis tagasihoidlikult. Noor proua jälle jutustas talle oma mehest, oma seltskondlistest kohustest, näitas talle kord luuletusi, mida ta vahetevahel sepitses, teinekord oma kalleid ehteid, mida ta kaasas vedas, sest et ta, nagu ütles, mehe seltsis tahtvat sõita Pariisi, ja sinna ei võivat ju minna „paljalt“! Ehteid hoidis ta kastis raudses karbis.

Nõnda möödusid päevad kõigi rahulolemiseks, kuni . . .

Ühel öhtul — dr. Fiedler oli juba ammu magama läinud — tegi üks härradest ettepaneku, kaardimängust loobuda ja kuupais- tel välja jalutama minna. Kõiki vaimustas ettepanek, ja viis minutit hiljem astus tosin mehi ja naisi hotelliuksest välja kuuvalge kätte.

Seltskond oli parajasti hotelli tagafrondi ette jõudnud, kui proua Vohl'am kergesti kiljatas, krampplikult oma saatja käevarrest kinni kahmas ja teise käega üles katusele viipas.

Kõik tõstsid silmad ja seisis nagu võlu- tuna. Seal üleval — silmanähtavalt katuse- torul, kõndis pikkamisi ja sirgesti, silmad suured ja tühjusesse vahtivad, käed ette sirutatud, dr. Fiedler pydshumas, nagu kuupais- tel kahvatu ja tontlik. Näis, nagu ei oleks ta kõndinud, vaid nagu oleks ta ennast edasi nihutanud, aetuna nagu voo- rast võimust. Ta seisatas, nihutas ennast jälle edasi, käed ikka sirgu, nagu pimedas toas kobades. Siis pööras ta nõksu kaupa nagu automaat ja sammus pikkamisi jälle tagasi, nagu ta oli tulnud.

Maasseisjad silmitsesid seda nähtust nagu halvatuna. Naised vabisesid ja üks neist rebis oma taskurätiku erutuses katki.

Pikkamisi lahenes võlu.

Üks härradest hüüdis: „Ma lähen üles. teda aitama! Talle võib juhtuda õnnetus. Viin ta voodisse!“

Ta tahtis minema joosta, kuid keegi noor arst peatas ta:

„Jumala eest, see oleks roim! Kas te siis ei näe? See on tüübiline somnambu- lism ehk kuutõbi. Väheingi hääli või liigu- tus tema ligidal ja tema ärkab ning võib maha kukkuda. Ja kui ta ka ei kuku, võib teie valeabi tema närvisüsteemi ometi ras- kesti põrutada, kui tema lähedale lähete. Jätke ta rahule, te näete ju, et ta juba tagasi läheb!“

Teine kuulis sõna.

Vaheajal oli kuutõbine katusel jõudnud sinna kohta, mille all seisis ta toa balkon; kõigil hotellitubadel oli balkon, mille ukseid soojel suviõil alati olid avatud.

„Otse uskumatu, see orienteerumisoskus unes!“ ütles arst tasa.

Kuutõbine üleval kummardus äkki, rip- pus hetke käsipidi simsi küljes ja laskis enda siis alla balkonile kukkuda. Seal pöördus ta sama pikkamisi kui katusel ukse poole, käed jälle ette sirutatud nagu pime- dal, ja nihutas enda siis nõksukaupa tuppa.

Arst võttis jälle sõna:

„Kuutõbi on sama huvitav kui haruldane

nähe. Kummaline selles on — peale iseäralduste, — et inimesed, kes seda põevad, ja siin sobib sõna põdema hästi —, et need inimesed päeval on täitsa normaalsed, isegi närvidelt kui ka oma muiduselt kehaehituselt. Nad on täpselt sama töövõimelised kui teised; midagi muud pole rikked — ainult haigusehoo puhul nad nagu väljuvad oma muidusest minast, muidusest olekust. Haigusehoogudele järgneb enamasti sügav unelmiteta uni, ja hommikul pole neil aimugi oma öisest rännakust. Nad tihti seda ei usugi, kui neile seda hommikul jutustatakse. — Ma lähen nüüd üles meie noorè sõbra juurde; palun oodake mind siin, tulen kohe jälle tagasi!”

Keegi ei lausunud midagi; läbielatud sündmus mõjutas kõiki kõvasti. Mõne minuti pärast saabus arst.

„Nagu teile ennustasin — ta magab raskesti. Homme ei tea ta oma öisest rännakust katusel midagi, ja mina kui arst palun teid, ärge talle seda ka ütlege. Nüüd on selge ka väsimus, mis teda iga õhtu valdab; see on ka kuutõbistele tüübiline. Ja nüüd, mu härrased, ärge laske oma taju rikkuda; parem naudime ilusat kaupaitet ja võrtsikat õhku!”

Nad kõik seisis nagu surve all ja rääkisid vähe. Jalutuskäik katkestati varsti, sest õiget helevust ei tahtnud enam tekkida. —

Kui proua Vohlsam teisel hommikul dr. Fiedlerit kohtas, täitis ta, kuigi raske meelega, arsti soovi ja ei lausunud öisest sündmusest sõnagi. Tema oli noore mehega rääkides kohmetu, kuigi see nüüd jälle tervelt ta ees istus, kuna ta öösel neid kõiki oli kohutanud oma tontliku välimusega.

Järgmisel õhtul kordus kummaline nähe, ainult selle vahega, et võõrad seda enam ei kartnud, vaid sellest olid huvitatud. See huvigi vähenes mõne õhtu järele, sest et kuutõbise esinemine samaks jäi, nii et lõpuks enam keegi välja ei läinud.

Kui ühel õhtul pika ja ägeda bridshimängu järele proua Vohlsam oma tuppa astus, leidis ta oma kirjutuslaualt kirja tundmata käekirjaga.

Ta avas selle ja luges.

Ainult paar rida seisis selles.

„Ärge kõigest hoolimata unustage, mis ma teile tänini olin.“

Ta kobas pead. Mis see tähendas?

Kas oli Fiedleril — sest ainult tema kiri võis see olla — nõu äkki ära reisida? Või aimas ta, et temale mõnel järgmisel ööl katusel olles võis juhtuda mõni õnnetus?

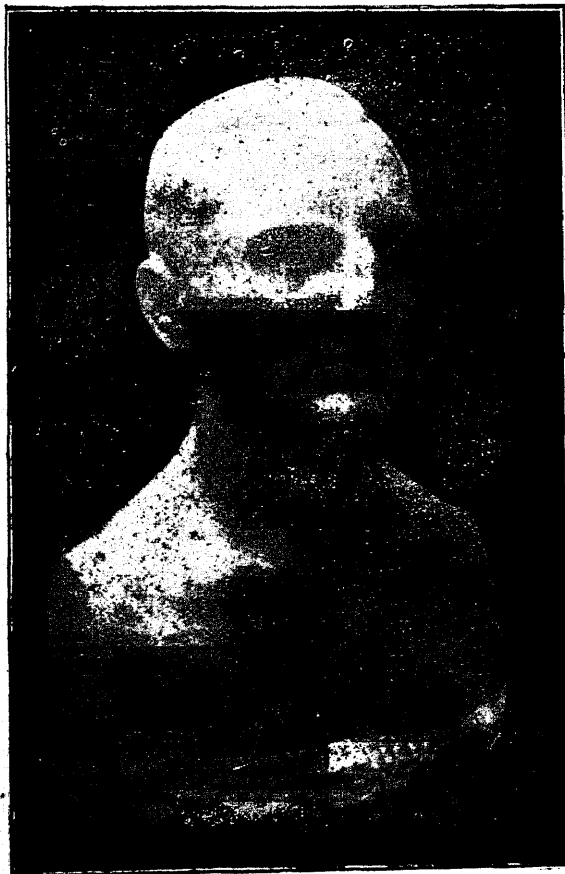
Aga arst ütles ju, et kuutõbine oma öisest rännakust midagi ei tea? Ja mis tähendas see iselaadi lahkumine? Ja siis veel eraldi: mis tähendas see kõigest hoolimata?

Hulk võimalusi vurises ta peast läbi.

Ainult et midagi teha, läks ta kasti juurde, et, nagu see ta viis oli, iga õhtu oma ehteid vaadelda. Kui ta karbi juurde kummardas, ehmus ta: kaas oli lahti, karp tühi. Ainult üks sedel seisis selles.

Proua Vohlsam vajus toolile ja luges:

„Ärge hüüdke appi, sel poleks mõtet. Ärge katsuge telefoneerida jaama — esimesena löikasin kõik traadid läbi. Ärge saatke mulle kedagi järele, sest selgi poleks tagajärge. Kui seda loete, olen juba ammu teisel pool piiri. Tagaajamine ei annaks ka hiljem tagajärge, sest minu amet sunnib mind tihti nime ja pabereid vahetama. Teie kõik kukkusite mu dr. phil. peale sisse, veel enam mu kuutõbe peale. Olen vähemalt rahuldatud, et seda nii hästi tegin, et isegi arsti oskasin petta. Olin

H. Halliste.

Adv. A. Ö. portree. Marror.

kord tsirkuses akrobaadina ametis ja selle tagajärg oli nüüd minu oskus.

Kuidas oleksingi muidu teie toredad ehted võinud omada? Kuutõbisena ei valvanud mind keegi ja selle tagajärjel õnnestus mul kõik. Täna öösel laskusin katusele oma balkoni asemel teie balkonile. Muidugi magades.

Lõpuks veel hea nõu: Andke tulevikus suvefirdile mis tahate — kas või iseenda — aga ärge näidake talle oma ehteid — veel vähem seda, kuhu te oma kasti võtme peidate.“ — —

Järgmisel hommikul puistati noor proua üle küsimuste, nõuannete ja lohutussõnadega, nii et ta vaevalt jaksas seda tõrjuda.

Hotelli direktor jooksis saalis edasi ja tagasi nagu ärritatud lõvi puuris.

Proua Vohlsam ise paistis rahulikuna ja toibununa, rahulikumana kui kõik teised.

Kui ta selles segaduses viimaks sõna sai, küsis ta:

„Kas teate ka, mu härrased, mis ma kõige selle juures kõige enam puudu leian?“

Tuli tosin vastust:

„Pärlikett.“ — „Smaragdkäevõru.“ — „Briljantnoel.“

„Kõik vale,“ naeratas noor proua. „Leian puuduvat röövli! Jah, mu daamid, te hämmastute? Tema oli nii peen poiss, kellega mõnus oli vestelda. — Kui mõtlen, et ta kõik selle mängu minu pärast korraldas ja iga õhtu selle juures võis kaelaluumurde ehk vähemalt kopsupõletiku saada, ja seda kõik ei millegi pärast . . .“

Tosin suud oli avatud, kaks tosinat silmi vahtis tarretult rääkijale.

„Muidugi ei millegi pärast! Ega te mind ometi ei arva nii mõistmatuks, et oleksin kõik oma ehted siia Jumalast mahajäetud hotelli kaasa võtnud? Kõik, kõik, mis see poiss sai, oli imitatsioon! — Minu õiged ehted seisavad rahulikult ja kindlalt panga seefis.“

Olen helifilmist.

Saksa kirjanik **Vilhelm Lichtenberg.**

Nüüd, kns suvi möödunud, võin öelda, millisel viisil mul võimaldus oma elu ilusamat, mugavamat, armastatumat ja odavamamat puhkeajaga veeta. Inimsõbrana tunnen tarvet kõiki vendi minu leiutise õnnistusest osa võtta lasta.

Noh, pange tähele: Ma pole midagi teinud (nagu kõik suured leiutajad õieti midagi ei „tee“), olen vaid, kui meie Alpihotelli uksehoidja minult mu ameti järele küsis, et seda teatelehele kirjutada, üsna lihtsalt lausunud: „Olen helifilmist . . .“ Muud midagi. Ja selles peitubki minu leiutis. Varem oli vaja mingisugust „seesam avane“, kui taheti jõuda muinasjutu kauniduste juurde. Meie päevil öeldakse lihtsalt: „Olen helifilmist“ ja seesam avaneb.

Uksehoidja juures see algas. Tema nägu, millele taha peituvad harilikult neli maailma-keelt, viskas äkki minema kõik auväärilikuse, nagu revütüürid laval mõnikord oma kostüümi maha viskavad. Sõna „helifilm“ kuuldes muutus uksehoidja inimeseks, kes koosneb lihast ja verest. Õrna shestiga sirutas ta võtme järele, mis seinal rippus; tema, kelle sõnavara, kuigi ta rääkis neli keelt, põhimõttelikult seisis kolmas sõnas:

„Kahetsen, kõik täis!“ Ahaa, kui „ollakse helifilmist,“ pole kunagi hotelli täis. Lühikese kõhklemise järele algas ta:

„Andestage, ainult üks küsimus . . . Kui härrad on helifilmist . . . Ütelge palun, selle üle murrann ma juba ammu pead. . . Kas Liane Haid suudleb tõesti Willy Forsti, kui ta teda suudleb . . .?“

„Muidugi!“ ütlesin mina. „Helifilmis suudlevad nad üksteist alati tõesti. Sest et ruum muidu huulte vahel laksatab.“

Minu vastus näis teda õnnestavat. Ta pani võtme jälle naela otsa tagasi ja võttis mingisugusest salalaekest tühe teise. Mulle, härrale helifilmist, näis tema arust sobivat vaid parim tuba. Eriti nüüd, mil ta teadis, et Liane Haid Willy Forsti tõesti suudleb. Tuba oli tõesti kahe balkoniga ja reserveeritud mägestikuõhuga.

Endastmõistetavana saab see hotellis varsti teatavaks, et ollakse helifilmist. Toatüdruk! Tema oli mõne päeva eest parajasti näinud „Tema erasekretärinna“ ja hurmavasse Renate Müllerisse armunud. Selle armastuse kandis ta nüüd üle minule. Helifilm on helifilm. Ta luges mul kõik soovid silmadest. See arenes viimaks nii kaugele, et pidin enesele

tema armastusväärilisuse kaitseks sinised prillid silmadele võtma.

Noh, ja siis veel naiskoka! Kui ma lauas istusin ja enesele hotellis esimese lõunasöögi tellisin, laskis ta minult küsida, kas ma talle ei võiks muretseda Harry Liedtke autogrammi. Läksin siis ise välja kööki ja hüüdsin talle üle kõigi küpsevate vasika- ja seapraadide: „Aga muidugi saate minu sõbralt Harrylt autogrammi! Isegi abieluettepaneku leiata sellelt!“

Ta kahvatas, kahmas käega südamele ja nuttis õnne pärast.

„See oli alati minu südamlikum soov! Harry Liedtke autogrammi eest annan poole oma elust!“

See oli tema poolt väga mõistlik. Ta võis teise poole oma senisest elust rahulikult ära anda ja talle enesele jäi ikka veel enam kui küllalt üle. Ja nüüd kujutlege minu portsjone! Need olid nii suured kui austus Harry Liedtkele, sama otsitud kui Harry kaelasidemed ja sama maitsev kui ta naeratus. Südamlik tänu, armas, mulle tundmatu Harry; teile võlgnen ma tänu viie kilo eest oma kehakaalu juurekasvust!

Selle juurde tuli veel, et kelner mulle salamahiti alati kohe kaks portsjoni serveeris. Tema oli minult kohe esimesel päeval küsinud, kas tal mitte ei ole selline nägu, mis sobib helifilmile. . . . Ja mina ütlesin talle:

„Noh, kuulge! Kui Chevalier teid näeb, valib ta enesele teise ameti ja hakkab kelneriks!“

Sestsaadik sain ma ühe portsjoni asemel kaks. Kelner nägi ennast juba uue Chevalierna ja mind paksu Fattyna.

Õnne jaoks tingimata vajaliku auto muretses mulle kaubandusnõunik Miesenbach. Tema autos sõitsin ma igapäev kakssada kilomeetrit maha. Ja mis pärast? Sellepärast, et olen helifilmist. Ja see tuli nii: Härra kaubandusnõunik Miesenbach kirjutab — noh, mis üks kaubandusnõunik siis juba kirjutab? — helifilmi jaoks käsikirju. Ühe neist andis ta mulle lugeda ja küsis minult mu arvamist. Minul arvamist ei olnud — ainult vaimustus. Ütlesin talle:

„Käsikirjade paigutamine jätkke minu hoolde. Pange tähele, teie teete tempoga üle sada karjääri filmi juures! Sellist geeniuust pole filmimanuskriptide alal veel nähtud enne auto leiutamist!“

Ja nüüd lootis ta, et iga kilomeeter maanteed negatiivi kilomeetriks muutuks. Miks mitte? Lootus on ju väga ilus asi. Ja eriti veel ühe kaubandusnõuniku jaoks.

Ants Laipman.

„Dagy“. Pastell.

Flirtima õpetas mind keegi noor daam! Üks? Ei, kõik nad õpetasid mulle seda. Sest milline noor daam ei tahaks helifilmi saada? Endisel ajal tahtsid nad kõik abielluda, nüüd tahavad nad saada helifilmi. Sest nad tõendavad, helifilmi valmistamine kestvat kauemini kui abielu. Võib olla. Aga üks noor daam oli see eriti, kes mulle iga päev värsket flirti muretses. Sestsaadik kui ma olin hotelli ilmunud, näitas ta ennast „Vampiirina“. Ta minkis silmad „süngeks“ ja hoidis pealmise huule alati lahti, nagu oleks ta sel kombel tahtnud mehi sisse hingata.

Mul oli tassist vaesest kahju, sest ta pidi armastusest minu vastu ennast pealaest jalatallani armastuse poosis hoidma. Ja ise põdes ta rheumatismi. Ta nägi minu pärast palju vaeva. Enne lõunat kandis ta oma ilusaimat, „sex appeali“, kui teised daamid alles pydshamas käisid. Lubasin temast teha teise Marlene Dietrichi, mis peale ta uksehoidja juures ruttu järele kuulas, kuidas kõige kiiremini ühendust võiks saada Hollyvoodiga. Uksehoidja aga ütles talle: „Kõige paremini jõutakse Hollyvoodi kõrverteedel.“

Bridshi juures lasti mul võita, sest kõik

mu kaasmängijad vahetasid helifilmiga armastusepilke. Proua nõunikul oli kodus teine Jackie Coogan, härra direktor Seinemayeril poeg helifilmishlaageritega ja paruniproua Pürschmanil idee helifilmi tarvis. Kõigil inimestel, kel helifilmist aimugi pole, on helifilmi jaoks ideid. Ma võitsin bridshil nii palju kui ma muidu pooles aastaski ei teeni. Rahamehena läksin linna tagasi.

Ja hotelli arve? Muidugi ei tasunud ma ka seda. Kui ollakse helifilmist, ei tasuta ka arvet. Kui ma arvet nõudsin, tõi selle mulle toakelner; tema oli minu kasuks eksinud, sest et ta helifilmi üliväga armastas. Kui ma tahtsin maksta, ilmus ka juba hotellioomanik ise, kel näis mulle olevat mingisugune palve. Lühikese kõhklemise järele kogeles ta viimaks:

„Vaadake, sellist reklaami nagu „Valgele hobusele Volfgangi järve kaldal“ võiksin tarvitada! „Valget hobust“ tuntakse nüüd

terves maailmas ja kui mõni ameeriklane Euroopasse tuleb, siis läheb ta tingimata sinna. Ütelge, austatud helifilmimeister, kas ei võiks kord ka filmida film minu hotelliga?“

„Aga muidugi!“ vastasin ma viibimata. „Ettevalmistused on mul juba tehtud! Juba lähemal kuul hakkame siin ülesvõtteid tegema.“

„Nii,“ ütles tema ja rebis arve sajaks tükkiks, „siis oli see mulle auks js lõbuks, et teid võisin oma isiklikuks võõraks pidada. Maksta ei ole midagi!“

Vaadake, nii elatakse puhkeajal, kui idee tuleb ennast hotellilehele kirjutada helifilmi inimesena. [Palun, tehke minu eeskuju järele.

Ja kui tuleval suvel ainult helifilmi inimesi suvehotellides leidub? Minul üks kama kõik. Küll mina enesele jälle midagi uut välja mõtlen.

Perekonnapea.

Vene kirjanik **Anton Tshehhov.**

Stepan Stepanitsh Shilin ärkas ebaharilikult pahas tujus. Ta nägu oli lage ja tusane, rahulolematuse ilme troonis seal. Ta riietus tusaselt, jõi tusaselt oma sidronisoodat ja jalutas toas tusaselt ringi.

„Tahaksin teada, kes pärgel jälle kõik uksed lahti jätab,“ kirus ta, võttis kuue selga ja kõhatas kõvasti. „Igal pool paberid maas! Maja meil teenijaid täis, aga korda pole niigi palju kui mõnes kõrtsis. Kes pagan seal helistab? Kes pärgel helistab sel ajal?“

„Tädi Anfissa!“ ütles ta proua tasa.

„Maja külalisi täis!“

„Mina ei saa sinust tõesti aru, Stepan Stepanitsh. Ise kutsusid tädi siia külla ja nüüd kirud!“

„Mina ei kiru, ma ainult räägin. Ka sinust oleks targem, kui millegagi tegeleksid ja siin töötada ei istuks. Ei saa aru, kuidas te naised kogu päev võite aega surnuks lüüa. Mees töötab ja näeb vaeva, kuna naine, see „eluseltsiline“, nagu ehitud daam istub ja vaid juhust ootab, mil mehega saaks riidu norida. Ahaa, nüüd pöörad selja. Muidugi, tött on raske kuulda.“

„Kummaline, et sinu suust alati ainult siis saab tött kuulda, kui sul kõht rikkes on.“

„Nojah, hakka nüüd jälle peale . . .“

„Kus sa eile ennast löbustasid? Mängisid kaarte?“

„Ja kui — kellel on sellega asja? Kas ma pean iga oma sammu üle aru andma? Või ei ole see minu oma raha, mida tarvitan? Iga kopika, mis välja annan ja mis siin välja antakse, pean siin mina muretsema! Mõistad? Mina!“

Samal toonil arenes riid edasi. Aga kunagi ei olnud Stepan Stepanitsh nii ülekäiv, nii vooras, nii vali ja õiglane kui lõunasöögi ajal, kui perekond lauas istus. Ta kugistas esimese lusikataie kõrri, tõmbas lauba kipra ja ei sõonud.

„Mn,“ ütles ta, „pean vist küll kõrtsis sööma.“

„Miks?“ küsis proua ehmudes. „Kas supp ei ole hea?“

„Mina ei tea, milline kõri kellegil on, kes seda solki peab sööma. Supp on soolane ja pesuvee maitsega . . . Lihtsalt hull, Anfissa Ivanovna,“ pöördus ta külasoleva tädi poole. „Anna iga päev majapidamise tarvis hulk raha — hoi viimane kui kopik kokku — ja siis antakse sulle veel sellist solki süüa! Nähtavasti tahetakse, et kohalt lahkun, koju jään ja enesele ise lõuna valmistan.“

„Supp on ju päris hea,“ ütles lastepreili aralt.“

„Nii? Leiate?“ küsis Shilin välkuvail silmil. „Minu arvates on see muide—maitseasi. Minu maitse on otse selle vastand, Varvara Vassiljevna! Teie, näiteks, olete selle poisi (nüüd kippus ta oma poja Fedja kallale) ülalpeost vaimustatud, mina aga olen tema peale kuri!“

Seitsmeaastane Fedja, õrn poiss, pani lusika käest ja valitis tarretanult taldrekule. Ta nägu muutus veel kahvatumaks.

„Olen kuri ja pahane... Mina kui isa tunnen teda paremini kui teie. Vaadake ta olekut. Kas viisakas laps istub nõnda laua juures? Istu sirgesti!“

Fedja tõstis lõua üles ja sirutas kaela, arvas, et nii istub hästi. Ta silmad täitusid pisarast.

„Söö! Hoiat lusikas õieti käes! Oota, ma õpetan sind, sa vilets vaim! Et sa nutma ei hakka!“

Fedja huuled väbisesid ja silmad niiskused.

„Ooo — nutma? Oled kui oinas ja siis nutad veel ka? Tõuse ja mine nurka!“

„Las ta ometi enne sööb,“ ütles ema rahustades.

„Mis veel! Tema ei tarvitse süüa!“

Fedja tõusis väbisevaid huulil ja kehal ning läks nurka.

„Kõik muutub veel!“ jatkas isa. „Kui teda keegi ei taha kasvatada, siis kasvatan teda ise. Minule sa söögiajal ei nuta, sina muidusööja! Pead tegema tööd — mõistad. Sinu isa töötab, tööta sinagi! Kes ei tööta, ei tarvitse ka süüa!“

„Jäta laps juba rahule,“ palus proua tasa. „Valitse ennast vähemalt siis, kui külaline majas on. Homme jutustab tädi juba kogu linnas...“

„Anfissa Ivanovna näeb ju ise, et mul õigus on! Sina ei oska poisiga käituda. Mis ta mul maksab! Sa, Fedja, usud vist, et raha teen ja seda mulle muidu antakse.

Jäta nutujoru — vait! Kas kuuled, muidu saad peksta!“

Fedja nuuksus valjusti.

„Ei, seda ei jõua enam kannatada!“ ütles ema, tõusis ja viskas servieti lauale. „Ei lase lauagi juures rahulikult istuda. Sööb ei lähe alla!“ Ta surus taskuräti suule ja lahkus toast.

„Muidugi oli jälle haavunud,“ ütles Shilin naeratada katsudes. „On väga tundeline... Nii see on, Anfissa Ivanovna, meie päevil tõtt kuulda ei taheta.“

Mõni minut möödus sõnatult. Siis väljus tädigi. Shilin silmitses taldrekuid ja nägi, et keegi veel polnud suppi söönud. Ta ohkas, silmitses lastepreili punastunud, rahutut nägu, tõusis ja läks auväärilikult ukse juurde.

Ta möödus nutvast Fedjast ja seisatas.

„Selle järele, mis sündis, ei tarvitse sa enam nurgas seista,“ ütles ta pojale ja ajas pea auväärilikult selga.

„Mina sinu kasvatust enam ei sega. Olen alati pidanud silmas sinu hüve, nüüd aga loobun kõigest vastutusest.“

Fedja nuuksus veel enam. Shilin väljus uksest oma tupp. —

Lõunauinakust ärgates hakkas stidame-tunnistus teda vaevama. Tal oli piinlik oma naise, poja ja tädi vastu loo pärast, mis lõunalaualas juhtus. Aga ta edevus oli ta tunnetest kangem, tal puudus julgus avameelne olla. Sellepärast kirus ja pahandas edasi.

Hommikul ärkas ta paremas tujus, vilistaski pestes. Läks einetama, kohtas seal poega, kes isa tulekul kohkudes tõusis.

„Noh, noormees,“ küsis Shilin heas tujus lauda istudes. „Kuidas käsi käib, mu südamekene? Terve, mis? Tule siia, suudle oma isa!“

Fedja tõusis kahvatult ja pahase näoga, puudutas värisevate huultega isa palet, läks siis oma kohale jälle tagasi ning laskus, tõsiselt nagu ennegi, jälle toolile.

Kus?

M. J. Eisen.

*Käes latern kõnnin elurada.
Kus Eesti elu ehitajad?
Käin läbi metsad, läbi majad
ju. ofsimisel kordi sada.*

*Ei suuda töölist taofada;
Küll kuulan, kuulan pikad ajad,
kas kuulda tegevuse kajad —
ei abi anna mingi kada.*

*Kuupalju töötad töö eest palka?
on küsimine esimene;
palk määrab tööle rükkimise.*

*Ei saa neid tegelaste salka;
au töö eest liiga väikene,
neil ainult tasku nende „ise“.*

Pimedad.

Tshehhi kirjanik Frantisek Langer.

Robi hobune traavis pikkamisi ja kuulmatult maanteed mööda. Hobuse kabjad jätsid järele tolmupilvi ja väikesi jälgi.

Kahel pool teed kasvas mets, mustendav kui eesriided, jalgade alla oli pingule tõmmatud valge nagu pestud tee ja pea kohal riba taevast.

Robi ratsutas ja mõtles millelegi; ei tea, millele ta mõtles. Äkki ta märkas, et tema ees teel — ta pidi hobuse ruttu peatama — tolmus sees istus kolm last. Kolm ilusat, punapalgetega last, vanim umbes 12, teine 10 ja noorim vaevalt 3 aastat vana.

„Minge teelt kõrvale, lapsed!“ hüüdis Robi.

Lapsed pöördusid tema poole ja tõstsid käed üles; nende silmamunad pöördusid pikkamisi tema hääle suunas ja Robi nägi, et kõik kolm silmapaari olid helesinised ja — pilgutud.

Robi hüppas hobuseseljast maha, läks laste juurde, võttis nende kätest kinni ja saatis nad teelt metsa äärde.

„Ära ära mine!“ ütles üks lastest.

„Too oma loom ka siia!“ palus teine.

„Jah, ära ära mine ja too loom siia!“ ütlesid kõik koos.

Robi täitis selle soovi. Tõi hobuse nende juurde ja sundis selle kerge käerõhutamisega maha laskuma. Lapsed, kobavate kätega teda uurides, istusid hobuse juurde. Nad silitasid hobuse kaela, ninasõormeid ja selga ja hobune võttis nende silitused vastu vaikse norkamisega.

„Ilus hobune!“

„Tema nahk on imepehme!“

„Käsi libiseb ta peal kui vee peal.“

„Kui kergesti ta hingab! Nagu kahiseks tuul rohus!“

„Kas oskate igal pool ilu ära tunda?“ küsis Robi.

Lapsed vaikusid. Ei mõistnud teda. Siis muutis Robi oma küsimust.

„Kas teile näib, et nüüd kõik teie ümbrus on ilus ja et kevad on kaunis?“

„Kevad!“ ütles vanim. „Ma kuulen kui ta algab. Kuulen siis hoopis uusi hääli. Kuulen lindude vilet, kuulen neid laulvat kõledaid ja pikki laule. Mõned neist vilistavad heledasti ja palju, mõned harva ja sügava, kurva häälega.“

„Kui ma hommikul majast väljun,“ ütles teine, „siis koban rohtu tee ääres. See on õõ külmadest piiskadest jahe. Pikkamisi

soojub ta. Siis tean: päike on tõusnud. Ja pisarad kaovad rohust.“

„Kui ma puude noori lehti puudutan,“ ütles jälle vanem, „siis ma rõõmustan. Mõni neist murdub minu pigistusel, sest ta on peen ja õrn, mõni neist on vintske ja sile, nagu metallist sepitsetnd. Kui ma mõõdun puust, mille oksad maha ripuvad nagu mantlisiilud — teie nimetate teda kaseks —, siis ei jäta ma iial tema tüve silitamata. Tema koor on nii sile, võimalik, et neidude põsed on nii siledad, kes õhtuti laulavad.“

„Ja veel lilled,“ katkestas teine. „Ma koban nende sooni, nende õielehtede ja nupu äärt, kõike, kõike. Ja kord püüdsin liblikagi, kevadliblika. Ta oli üsna tolmune ja ainult see tolm jäi minu sõrmede külge.“

„Meie oskame lõhnadele vahet teha,“ ütles jälle vanim. „Kõik tunneme ära: need, mis tõusevad aasalt, need, mis tõusevad põllult, ja need, mida jõekaldad levitavad. Meie tunneme ära mändade lõhna; see on kurb ja sügav; kuuskede lõhn on selge ja kadakate lõhn on rõõmus ja vallatu. Käisime kord kalmistul ja tundsim küpresside lõhna. See oli tumm, valus.“

„Kui palju te teate,“ imetles Robi.

„Meie teame vähe, aga Ella teab palju.“

„Kes on Ella?“

„Ella on meie õde; ta läks sügavamale metsa. Seal istub ta vististi oja kaldal ja räägib veega. Siis tuleb ta ja viib meid koju. Küll ta nüüd varsti tuleb!“

Tõesti — natukese aja pärast kuuldi samme ja koera haukumist. Metsast väljus neiu, keda väike must koer juhtis.

Robi silmitses tüdrukut imetledes. See kandis helerohelist kitsast kleiti, mis kattis ta kauneid kehavorme. Laiadest varrukatest paistsid valged käevarred õrnade kätega. Tema silmade värv oli tumedam kui ta vendadel, aga ilmelt tumm.

„Kes on teie juures?“ küsis neiu.

Robi nimetas oma nime. „Minu hobune oleks võinud poisse vigastada,“ ütles ta. „Sellepärast tõin nad metsa äärde.“

„Need poisid on rahutud,“ ütles Ella. „Üldse on ümbruses palju rahutust. Seda tunnen endastki.“

„Minuski on seda,“ ütles Robi.

„Kust on see rahutus tulnud?“ küsis neiu.

„See tuleb armastusega.“

„Armastus? Seda sõna ma tunnen.“

„Teie tunnete seda, jah, see on liig igapäevane.“

„Jah, igapäevane . . . aga mitte mulle. Minule ei ole sellest veel keegi rääkinud. Ja ometi olen ma seda täna esimest korda mõistnud.“

„Te ütlete „mõistnud“?“

Ella noogutas. Ta silmad sulgusid, ta pea vajus norgu ja ta keerutas rohukõrt sõrmede vahel.

„Ärge mõtelge minust: pime neiu, vaid: neiu. Ei olene ju midagi sellest, et ma ei näe. Mina tunnen asjad ära teisiti, aga ma tunnen nad ära. Kuulen mõnikord neidusid, mis nad üksteisele jutustavad. Armastusest, suudlustest jutustavad nad ja nende hääled vabisevad selle juures. Suudlused on küll joovastavad kui shasmiin, millest saab peavalu, kui nad öösel tuppa jäetakse. Mõnikord jälle istun tee ääres metsroosipuu varjus ja kui tüdrukud ning poisid tulevad põllult, siis kuulen nende

sosistamist ja hingamist. Sellistel silmapilkudel ma hakkain nagu kartma. Nõnda möödub armastus minust . . .“

Robi silmitses teda. Vabisevad huuled, mis iga sõna juures õrnalt avastusid, katsid ta väikesed hambad. Ta kõneles üsna tasa. Ta hääled kajatas nagu kaugelt, kaugelt.

„Mõnikord ma soovin, et tuleks keegi, kes mind tunneb ja mõistab ja enese rinnale tõmbab ja suudleb.“

Nüüd tõusis Robi. Võttis neiu pea oma käte vahele, kummardas ta kohale ja suudles teda huultele. Ta tundis, kui õrnad olid need huuled, kui metsroosilehed.

Ta võttis neiu oma käte vahele ja tõstis ta hobuse turjale. Ta pani ratsutid tema kätte ja vedas hobust ise suukõrvalt. Poisid järgnesid neile vaikselt ühes väikese koeraga.

Pikkamisi liikus rong teed mööda. Neiu istus sirgelt ja uhkelt sadulas, ta mustade kingade ninad vahtisid rohelise kleidi alt välja. Ta pilguta silmades peitus õnne helk.

Hoidu ussi eest!

Armeenia saaga.

Kala ja uss sõlmisid sõpruse.

„Vennakene,“ algas uss, „võta mu oma õlgadele ja kannu välja merele.“

„Hea küll, sõber,“ vastas kala. „Seal saad näha, milline jõud on merel.“

Uss keris enda kala keha ümber ja see ujus oma koormaga välja merele.

Saanud tüki maad ujunud, torkas uss kandjat seljast.

„Mis see torkimine tähendab?“ küsis kala.

„See juhtus kogemata,“ vastas uss.

Pisut aega hiljem torkas uss kala kaelast.

„Miks sa mind jällegi torkasid?“ tõrises kala.

„Ah,“ vastas uss, „päike kõrvetas mind nii valusasti, et otse segaseks jäin.“

Varsti selle järele hakkas uss unesti torkima.

„Jällegi torgid sa,“ hüüdis nüüd kala. „Miks sa seda teed?“

„See on nõnda minu harjumus,“ vastas uss.

„Minul on teistsugune harjumus,“ ütles kala ja laskus sügavusse, nii et valelik uss uppus. „Nii, see on minu harjumus!“ lisas kala ja ujus edasi.

Lehed langevad.

P. Crünfeldt.

Saabunud on sünee sügis,
sinna jõudnud minu tee;
sammun langend leheprügis,
koltunud ja kirev see.

Koltunud ka minu pale,
juuksed fäis ju hõbedat:
talv ju jõuab lähemale —
koltund lehed langevad.

Andrea õetütar.

Saksa kirjanik Aleksandra von Bosse romaan

10

„On sul midagi selle vastu?“ küsis Tregonda. „Olen jõukas, olen iseseisev. Ja mu ema all Scillas oleks õnnelik, kui toontalle nii ilusa minija, kes pealegi on kuulsa maestro Silvio Farnesi laps. Ta ainus hirm siinamaani oli, et toon talle suursuguse contessa või principessa, kes vaataks temale, heale, vanale ja lihtsale naisele alla. Noh, kas ma ei ole vastuvõetav väimees emata tütre isale? Kuid üttele, kes oli ema?“

„Inimene,“ ütles Farnesi tumedalt, „meie ei tea ju veel, kus on Carlotta. Ta on ju jäljetult kadunud!“

„Mis tegite lapsele?“ hüüdis Tregonda. „Kas kohtlesite teda halvasti? Kui seda olete teinud . . .“

„Lollus!“ katkestas teda Farnesi. „Ma ehmatasin teda, kuigi seda ei talitnud.“

Ta jutustas nüüd omast vaimustusest Carlotta viiulimängu üle ja stseenist muusikatoas, kuna Tregonda, kes hakkas riietuma, pead raputas. „Mis lollpäid ometi leidub! Kuid meie otsime ja leiame ta, mu armastus juhatab mu õigele teele. Keda tundis ta veel Roomas?“

„Mitte inimhingegi, nii palju kui tean.“

„Kus elas ta enne?“

„Neapolis.“

Kuna Tregonda kiirelt pesi — veelialgi ei olnud ta seda nii varasel hommikutunnil teinud, maha arvatud sõjas — jutustas Farnesi omast lühidast armuloost Neapolis.

„Estonia“ teater lavastas uuesti prantslase G. Bizet ooperi „Carmen“ Hanno Kompuse juhatusel, mis pakkus palju huvi ja võitis meie ooperipubliku kiituse. Huvitav on märkida, et G. Bizet euajal see ooper miskipärast ei meeldinud folleaegele publikule, alles pärast tema surma. — G. Bizet suri noorelt 37. aastalt — sai „Carmen“ kuulsaks. Meie pildil: Stseen „Carmeni“ III. vaatuses.

„Ta oli ilus, ta oli väga ilus, too Elenora Aresa, tolle paksu makaronivabrikandi abi-kaasa ja mina — mina — sa mõistad? Olin noor, kirglik, ja tema — ta lõbutses tookord kuskil Pariisis.“

Tregonda puhastas parajasti hambaid ja noogutas ainult ja noogutas veel ägedamini, kui Farnesi ütles: „Kuid sa vaikid sellest, kas mõistad? Ei ole vajalik, et kogu Rooma selle üle klatsib,“

Tregonda kõristas, sülgas, pühkis suud ja seletas siis kindlasti: „Ei, makaronivabrikant peab ka edaspidi ta isana maksma ja temalt palun Carlotta kätt. Seaduse järele ongi ta ikka veel isa ja küll ma temaga kõnelen, kui leiam Carlotta. Nüüd tule, lasen Paoli juures habet ajada ja ei puhka siis enne, kuni teame, kus on Carlotta.“

„Kus peame teda otsima?“ küsis Farnesi meelega. „Politsei . . .“

„Taeva pärast, sa ei ole ometi politseid . . .?“

„Veel mitte.“

„Taevale tänu. Muidu seisaks kogu su romaan terve hulga valedega ilustatuna juba täna öhtul kõigis Itaalia lehtis. Enne sinu juure, kuulame Philomena üle. Pea! Kas Carlotta ehk ei sõitnud Neapoli tagasi?“

„Ei, see ei ole vastuvõetav mõte; tal ei olnud küllalt raha reisiks.“

„Seda teab vist Philomena sinust paremini,“ arvas Tregonda. „Tule!“

Sõbrad lahkusid koos majast ja sõitsid Matteo sõidukis läbi ikka veel vaiksete tänavate via di duce Macellile tagasi.

Nagu Tonio lubanud, tuli ta järgmisel hommikul jälle Helmeri juure, kes just oli tõusnud ja istus einelauas, kuhu palus ka noormeest. Carlotta magas veel.

Tonio oli palunud Bocconilt päevase puhkuse ja isale kirja kokku seadnud, mille tõi kaasa, et härra „Elmer“ selle läbi vaataks. Kui härra „Elmer“ selle hea eileia olevat, tahtvat ta teise kirjutada ja sõnu ta nõu järele valida.

Helmer pidi hea Tonio lapseliku usalduse üle naeratama; poisi avameelne, tõsine olek meeldis talle. Ta luges kirja läbi, leidis selle väga hea, kuid andis nõu pisted tädi suhtes, keda Tonio nähtavasti ei salinud, kirjast ära jätta.

„Ah,“ ütles Tonio, „ta on mürgine tarantel! Ta on tõepoolest Jumala nuhtlus!“

Kuid ta ei tahtvat ta vastus-kirjas midagi öelda, kui härra arvavat, et see on parem.

Helmer andis talle paberipoogna ja sule, asetab ta oma kirjutuslaua taha ja Tonio kirjutab kirja veel kord. Siis läks ta seda postile panema.

Kuid see kiri ei jõudnud isa Aresa kätte iialgi. Aresa oli Rooma sõitnud, kui kiri jõudis Neapoli ja tädi Clementina umbusklike silmade alla sattus. Proua Clementina kobas teda, uuris käekirja, mis oli poisilik; et kiri tuli Roomast, oli juba isenesest kahtlane. Ta lasi ta päeva lehada, kuid ütles siis enesele, et ta võib tähtsaid teateid sisaldada, mida vaja vennale edasi anda, ja kuigi ta Aresa aadressi ei tundnud, avas ta kirja, et vastata sellele hädakorralise. Nii vabandas ta oma teguviisi enese ees.

Ah, Toniolt, kollanokalt! Ta läks vihast roheliseks, lugedes seda. Mis, Carlotta pidi tagasi tulema, too maailmas uitaja. Tonio oli ta keskööl leidnud linna tänavalt! See veel puuduks! Ei, see ei tohtinud sündida! Tuli Carlotta tagasi, pidi ta ehk ise majast lahkuma, milles oli nii hea elada. Kolm last, kes veel jäänud olid, olid küllalt; neil oligi juba korda läinud isa tema vastu, kes päeval kui öösel väeva nägi, üles ässitada. Ta oli keelanud talle haigetuppa mineku ja sinna asetanud laste endise hoidja, kes tigea koerana ust valvas. Ainult Livio ja Aliine tohtisid, peale arsti, väikest haiget külastada. See oli haavamine, mida ta teeninud ei olnud. Kuid mida kõik ei pidanud vaene, kaitsetu lesk kannatama. Noh, igatahes tahtis ta takistada, et Tonio ja Carlotta tulid tagasi.

Ta käristas kirja ja põletas selle pliidi all ära. Aresa ei tarvitsenud teada, et oli tulnud niisugune kiri. Kui Tonio vastust ei saanud, ei kirjutanud ta vist teiskordselt.

Vahepeal kuulsid Farnesi ja Tregonda, et nende lootus, et Carlotta on koju sõitnud, oli olnud asjatu. Nad arvasid seda, kui tuli Aresa telegramm, kuid said kindluse, kui meeletu mees ise ilmus.

„Mis pean tegema? Mis pean tegema? Mu laps sureb!“ hädaldas ta. Ainult väevaga suutis Farnesi teda tagasi hoida, et ta ei jookseks politseisse, et otsida seal kadunud last. Ta oli arust ära Carlotta kadumise üle, kuid salaja uskus ja lootis ta, et Farnesi Carlottat kuskil varjab, et talt sel viisil välja pressida, mida soovib. Ta ütles sellepärast, et kõigega on nõus, mis nõuab Farnesi. Kui Carlotta leitakse, tahtis

Stseen G. Bizet ooperist „Carmen“ IV. vaafusest

ta dokumendile alla kirjutada, milles tunnistab teda igaveseks oma tütreks ja kõik muu tagasi võtab. Ta pidi pärima nagu kõik teised lapsed ja kui abiellus, pidi ta kaasavara ja summa saama, mis oli kohane ta vanemale tütrele. Jah, ta lubas isegi Carlotta Tregondale abikaasaks anda, kui Carlotta seda soovib.

Kuid see kõik ei aidanud esialgul. Carlotta jäi kadunuks. Aresa nuttis lapsikult, kui Farnesi talle seletas, et tõepoolest ei tea, kus on tütarlaps. Tehtavat ju kõik, et leida kadunud last, ainult politsei pidavat eemale jääma, et asi ei saaks avalikuks.

Andrea ja Tregonda oli hommikust õhtuni otsimas, külastasid haigemaju, kloostri-varjupaike, väikseid hotelle ja arvutuid pansioone, milles Carlotta oli ehk vastuvõtmist leidnud, kuid nende väev oli asjatu. Nad ei aimanud, kui lähedal oli Carlotta ja kui hea tal oli elada.

Hommikul peale Aresa tulekut Rooma istusid Helmer ja Carlotta einelauas vastamisi. Christa oli, kuna oli väga palav, Carlottale muretsenud eelmisel päeval ilusa, valge batistpluusi, mis jättis kaela vabaks ja mida Carlotta nüüd kandis. Ta näis selles eriti veetlev ja Helmerit rõõmustas ta vaade. Oli meeletu kohe hommikul einel näha ilusat, noort olevust ja selle asemel, et lugeda halvast trükimustast lõhnavat ajalehte, kuulata vestlust ilusast tütarlapsesuust. Eine maitstes siis veel kord nii hästi ja ta leidis omad mõtted soovilt, et praegune seisukord jääks kestma; ehk oles see ainult temast, sest Carlotta ei soovinud midagi suurema heameelega, kui tohtida tema juure jääda, ja Helmer oli vaba ja võis oma elu oma heaksarvamise järele seada.

Kuid siis mõtles ta Liisa Wendelinile ja ta süda tõmbus valulikult kokku, mõeldes, et peab talt loobuma. Kibedusega mõtles ta

nende lühidale jutuaJamisele verandal ja nägi teda, kuidas ta oli valges kuuvalguses ta ees seisnud, nägi ta silmade sõbralikku, peaaegu õrna pilku, mis teda oli sundinud oma tundeid avaldama, mille peale Liisa äkki külmalt oli lõpetanud.

Kui ta mõtles sellele, näis see talle tõendusena, et Liisa teda ei armasta, kuigi ta talle mõnel teisel ajal samal viisil vastu oli tulnud, mis täitis Helmerit lootusega, et on armastatud. Kas võis olla võimalik, et Liisa oli edev? Või ei tundnud ta oma tundeid veel, kõikus veel, kas pidi tema või Silvio Farnesi valima?

See ebamäärane seisukord oli väljakanatamatu.

Carlotta jõi eineks ainult tassi kohvi, sõi sinna juure leivakese ja veidi puuvilja. Helmer oli harjunud tugevama einega; ta sõi lambakotleti praekartulite ja salatiga ja lasi Carlotal, kes tegi seda kenasti, teise tassi kohvi valada.

„Ka täna ei ole Neapolist vastust tulnud,“ ütles Helmer kahetsevalt.

Carlotta, kes teadis, et Tonio oli isale kirjutanud, langetas pilgu. Ta oli kindel, et vastust ei tule või kui see tuleb, siis on eitav. Ta ei muretsenud selle üle, kuna tundis end Helmeri juures kaitstuna. Ja ta soovis kogu südamest, et see ta enese juure jätaks ja mitte mõnda tuttavasse perekonda ei anna nagu oli ettepaneku teinud. Esialgul ei olnud sellest enam kõnet olnud. Välja minna ta siiski ei tohtinud ja ei tahtnudki, kartes Farnesit kohata. Keegi ei pidanud teadma, kuhu ta oli põgenenud.

Peale einet läks Helmer välja ja Carlotta koristab kiirelt einelaua, aitas siis Christal riistu pesta ja hakkas juurvilja lõunaks puhastama. Ta tahtis kasulik olla ja aitas Christat, kus võis, lappis pesu, pühkis tolmu ja puhastas lauahõbedat. Kui Christa pidi mõne käigu tegema, valvas ta pliiti, et seal midagi ei kõrbeks.

Ta sõi Helmeriga koos lõunat, ka Tonio ilmus sel ajal sinna; õhtul istus Carlotta Christa mõnuses toakeses ja sõi temaga sõbralikku, puhtas kõõgis. Siis jutustas Christa omast kodumaast, väikesest külast Põhjamere ääres, madalate õlgkatustega majadel ja kohiseva, ähvardava merega ta roheliste, klaasiste voogudega. Carlotta jutustas Neapolist, ta sinisest golfist ja õitsvatetest aedadest, Veesuvist suitsupilvega ja õise tulekumaga. Ta kõneles ka väikestest õdedest, kelle järele igatses, kuid mitte iialgi isast, kes ta ära oli tõuganud.

Heameelega oleks ta Tregondat jälle

näinud, talle teateid andnud, kuid ta kartis temast kõnelda Helmerile või Toniole. Ei tema ega Helmer ega Tonio ei aimanud, et Aresa oli Roomas, tema järele igatses ja teda Neapoli kaasa võtta tahtis, sest siis ei oleks Helmer viivitanud Tonio isaga läbi-rääkimistesse astuda. Helmer mõtles, et kõneleb Carlottast proua Wendelinile ja palub sellelt kraitset tema juure põgenenud tütarlapse jaoks. Sest kuigi Carlotta viibimine ta korteris teda ei seganud, kuigi see oli talle külalisena meelepärane, ei tohtinud Carlotta ometi ta juure nii kauaks jääda, et sellest tekkis pahatahtlik klatsch. Carlotta pärast ei tohtinud asi nii kaugele minna. Esialgul ei aimanud ükski, missugune veetleb, noor külaline viibis ta poissmehelikus kodus.

Ka täna pidi Christa välja minema, et teha sisseostusid, ja Carlotta jäi üksikorterrisse, valvas pliidil keevaid toituisid ja kättis siis hoolikalt ja maitsekalt laua, andis lilledele värsket vett ja laulis töö juures muretult Neapoli laulukest.

Sel hommikul läksid proua Wendelin ja Liisa koos linna, et teha sisseostusid. Korskol kohtasid nad proua Forliga, kes ühines nendega. Proua Wendelin pidi veel peapostimajja piazza San Silvestrel minema, et saata mingisugune tähtitud kiri teele. Ehitusel on teine väljakäik via della Vitale, mida nad kasutasid, ja kui jõudsid tänavale, meelest proua Wendelinile, et oli unustanud kirja Helmerile, mis oli tulnud nende juure ja näis tähtis. Nüüd tahtis ta tolle maja uksehoidjale, kus elas Helmer, jätta teate Helmeri jaoks, et see tuleks õhtu-poolel või õhtul kirja järele.

Liisa, kes tundis rahutust, et Helmer mõned päevad nende juures ei olnud käinud, ütles: „Ta tuleb vist täna niikuinii, ema.“

„On ta nii tihti teie pool?“ küsis Forli uudishimuliselt.

Liisa vastas: „Ei, ta ei olnud meil mitu päeva; sellepärast arvan, et ta tuleb täna.“

„Noh, parem on, kui lasen talle öelda, et ootame teda,“ arvas proua Wendelin.

Kui nad jõudsid maja juure vil Bocca di Leonel leidsid nad, et uksehoidja ei olnud kohal.

„Lähme üles,“ tegi Forli ettepaneku. „Kuna oleme siin, võime poissmeest üllatada ja järele vaadata, kuidas ta elab.“

„Võime seda teha,“ ütles proua Wendelin. „Kui ta kodus ei ole, annab Christa mu teate talle edasi.“

Liisa ei öelnud midagi. Näis, nagu viivi-

taks ta silmapilgu, nagu hoiataks teda miski Forliga koos Helmerit külastada, kuid siis läks ta trepsist nii ruttu üles, et ema ja proua Forli alles järele jõudsid, kui ta seisis ukse ees ja vaikse imestusega kuulatas heleda hääle kõla, kes laulis Itaalia laulu. Ta oli lapsena emaga mõned korrad korteris olnud, kui ema oli külastanud proua von Helmerit ja ta tahtis heameelega jälle neid ruume näha, kuna nad olid Manfredi kodu. Kuid nüüd, kui ta kuulis korterist laulu, oleks ta heameelega ringi pöörnud ja kõige pealt takistanud, et seda kuuleb ka Forli.

Laul vaikis, kui mõlemad daamid üles jõudsid.

„Miks jooksete nii?“ ütles Forli. „Kas helistasite juba?“

„Ei.“

Forli litsus nõobile, kuid see jäi vaikselt. Ta helistas veel kord, kuid asjatult.

„Ka Christa näib välja läinud olevat,“ tähendas Liisa ja pööras trepi poole, kuid proua Wendelin ütles: „Oota, kirjutan mõned sõnad oma märkmikulehele ja viskan sedeli sinna kasti.“

Proua Wendelin oli vaevalt kirjutama hakanud, kui proua Forli kuulatama jäi, sest ta kuulis selgesti, et korteris avati uks ja et siis kõrgis sööginõu helises.

„Korteris on ju keegi!“ hüüdis ta pahandatult, helistas veel kord ja koputas siis valjusti uksele! Nüüd lähenesid sammud ja uks avati ettevaatlikult. Kuid praos ei ilmunud Christa vana nägu, vaid üsna noor, mida piirasid mustad lokid, ja kaks suurt, tumedat silma vaatasid tulijatele kartlikult otsa.

„Kes teie olete?“ küsis proua Forli ültatult. „Kas Christa enam siin ei ole?“

Tumedad silmad vaatasid arusaamatult küsivalt ja proua Forli kordas küsimust Itaalia keeles.

„Proua Crista läks välja, kuid tuleb varsti tagasi,“ vastas Carlotta.

„Ja kes teie olete?“ küsis Forli ja ta silmad välkusid. „Kas olete külaline või toatüdruk?“

„Külaline,“ vastas Carlotta süttult.

„Noh, siis andke see sedel Christale või härra von Helmerile, see on teade viimasele,“ katkestas proua von Wendelin kõik edaspidised Forli uudishimulikud küsimused, kui oli kirjutanud veel mõned sõnad sedelile ja selle nüüd veetlevale tütarlapsel andis.

„Jah, signora, täna,“ ütles väike, võttes kiirelt sedeli ja sulges uksepraod.

„Noh, see oli alles leid!“ hüüdis Forli, kuid ei jõudnud kaugemale, sest Liisa läks ruttu trepist alla ja proua Wendelin tähendas rahulikult: „Ärge öelge esialgul midagi, oleme veel majas.“

Kuid vaevalt olid nad tänaval ja mõned sammud eemal, kui proua Forli enam suud pidada ei jaksanud.

„Noh, mis ütlete, armsam proua Wendelin? Külaline! See näib härrade poissneeste juures moes olevat.“

„Kuidas nii?“ ütles proua Wendelin. „On vist Christa noor tuttav.“

„Muidugi!“ naeris Forli. „Farnesil on Andrea õetütar ja Helmeril . . .“

„Ah mis,“ katkestas pahaselt proua Wendelin ja libistas pilgu üle Liisa näo, mis oli kahvatanud, „Silvio Farnesiga ei saa võrrelda mu onupoega Helmerit.“

„Ah, armas proua Wendelin, ses suhtes on üks samasugune nagu teine!“ seletas Forli ja ta ninasõõrmed laienesid. „Ma ei ütle ju midagi ja ei leia selles midagi, mitte midagi! Helmerile võib soovida, et rõõmustab nii ilusa olevuse üle, kuna ta aastateviisi Aafrikas mustate naistega . . .“

„Aga armas proua Forli,“ katsus proua Wendelin teda katkestada, „see on ju lollus, mis teie . . .“

„Lollus — miks? Kihlatud Helmer ei ole, ja oma nelja seina vahel võib ta teha, mis tahab või mis? Ja mina soovin talle seda südamest! Aga naljakas, et Farnesi eeskuju leiab jäljendajaid ja et meie täna aimduseta . . .“ Nüüd pöörasid nad via Condottilt korsole ja pörkasid peaaegu Kolleriga kokku, kes, pabeross suunurgas, tegi tavaliku hommikjalutuskäigu. „Ah, Koller! Noh, teie olete ka igalpool,“ hüüatas Forli. „Kas teate, kust tuleme? Olime härra von Helmeri juures ja seal . . . öelge, Koller, kas teete uues moes ka kaasa?“ Ta kihistas. „Arvan toda õetütred moodi, kas teate Helmer igatahes . . .“

See oli proua Wendelile liig. Teravalt lausus ta: „Kuulge, proua Forli, keelan seda! Teie unustate, et härra von Helmer on mu onupoeg. Palun, kes laotab ta üle inetuid jutte, mis on õhust võetud, sel on minuga tegemist.“

„Kuid — mis ma siis ütlesin?“ hüüdis Forli ja ajas silmad pärani. „Ma ei öelnud midagi, mõtlesin seda tõsiselt; kui veidi naljatan . . .“

„Noh, see ei olnud ilus nali.“

„Aga mis siis . . . noh, olen juba vait.“ Ta kihistas. Siis sosistas ta proua Wendelinile kõrva sisse: „Aga teil on õigus, mui-

dugi, on parem, kui meie sellest ei kõnele.“

Koller ei näinud Forli sõnu kuulnud olevat, ja ei märganud nähtavasti ka lühidat sõnavahetust mõlema daami vahel. Ta teretas Liisat õhinaga ja tegi komplimendi ta ilusa kübara kohta. Ta teadis daamide tualette hinnata ja nägi alati uut kübarat või uut kleiti. Na'jatades lisas ta: „Teile, krahvinna, sobib iga kübar. Pealegi — kas teie ei leia? — on Roomas juba väljakanatamatult palav, eks ole? Kus kavatsevad teie vanemad kõige kuumema aja veeta? Mäletan, et teie isa ütles, et Roomast sel aastal ei lahkugi, ehk ainult mõneks päevaks, et külastada Porto d'Anziot. Ta kardab ju, et talt muidu jälle võetakse elamisõigus ta enese majas. Aga preili Fricka peab vist maalaaria hädaohu pärast ära sõitma.“

Ta kõneles umbkaudu edasi, ootamata vastust, sest ta nägi küll, et Liisa vahtis teda hajameelselt ja mõista ei katsunudki, mis ta kõneles. Mis on juhtunud, küsis ta eneselt ja otsustas Forlit üle kuulata.

Kui Wendelinide daamid piazza del Popolol neist lahkusid, oli proua Forli algul vaikne.

„Ei, ma ei tea midagi,“ ütles ta. „Ja ma ei ütle midagi Helmer. Ah mis, iga inimene Roomas teab, et ta on vooruslik.“

„Oi! Oi!“ ütles Koller. „Nii kaua kui elas ema ja teda hoidis, oli ta ehk küll vooruslik, kuid kas veel tänapäev, selles ma kahtlen.“

„Kuidas tahate,“ vastas Forli. „Ma ei tea igatahes vastupidist ja ei ole midagi öelnud — mitte midagi! Palun, pidage seda meeles, kui kuulete mujalt midagi! Ma ei ole midagi öelnud; sest proua Wendeliniga ma tülli ei lähe!“

„Teil on õigus,“ ütles Koller ja näppis, varjates naeratust, oma vurrusid. „Üldse peab hoiduma Wendelinide ees midagi halba hea Manfredi üle öelda, kuna ta ometi krahvinna Liisaga...“ Ta peatas ja kohe ütles Forli: „End kihlata tahab? Ei, mis teie ütlete!“

„Ma ei ole midagi öelnud!“ tõendas külmavereliselt Koller. „Mitte midagi! Palun meeles pidada, kui kuulete midagi mujalt. Ma ei ole midagi öelnud.“

Nad vaatasid üksteisele otsa. Siis naersid mõlemad.

„Noh, nüüd ripume mõlemad ühe õnge otsas,“ arvas Forli. Kuna nad aeglaselt läbi via del Babnino piazza di Spagna poole

jalutasid, jutustas Forli külaskäigust Helmeri korteriukse taga.

„Nii siis, veetlev, noor olevus, valges batistpluusis ja mustade lokiidega ümber ilusa näokese. Silmad — noh! Ei näinud põrnugi teenija moodi välja. Ta võiks pea-aegu olla Andrea õetütar tolle kirjelduse järele, mille sellest tegi Tregonda. Noh, midagi sarnast on siingi mängus.“

Forli tumedad silmad välkusid, see jutt meeldis talle. Kuid Koller kehitas õlgu.

„Noh, võib olla, võis aga ka vana Christa noor külaline olla, mõne tuttava tütar, kes aitab vanaeite.“

Kuid nüüd tahtis Forli teada, missugune kihlus Wendelinide juures tulemas on.

„Need on ainult oletused,“ ütles Koller. „Teie teate ju, et hiljutisel muusikaõhtul...“

„Noh, siis oli Liisa ühtelugu Farnesiga koos.“

„Muidugi, algul jah, kuid kui hiljem juhuslikult verandale tulin, seisis ta seal käsi-käes Helmeriga.“

„Ah mis!“

„Ta on nüüd jälle sakslane, see sünnib ju kõik krahvinna Liisa pärast, eks?“

„Muidugi! Varemini oli ta ju päris inglane. Ja ema oli samuti täielik inglanna. Noh, tal on silmad ainuuksi Liisa jaoks ja siis — noh — talle kindlasti ei ole meelega pärane, et Liisa leidis ta külalise üles, Aga kas teate, Koller, meie ei kõnele sellest kellelegi, eks? See on meie vaheline asi, eks?“

„Endastmõistetavalt.“

„Teie nägite ju, kuidas proua Wendelin ärritus ja kui tekib klatsh, siis ütleb ta kohe, Forli on seda ringi jutustanud.“

Koller noogutas. „Nii võib juhtuda. Aga, eks ole, kui Helmeril on imeilus, noor naiskylaline, siis, eks ole, teavad seda varsti varblased katusel. On varemini nähtud, kuidas niisugune jutt ringi läheb; Farnesi juures ei kestnud mitte kolme päevagi, kui juba Andrea õetütar oli kõikide suus.“

Suursugune paar läks üle piazza di Spagna, kus lõunaajal valitses tavalik elav elu. Trammid helisesid, autod libisesid ragesivatest sõidukitest mööda; kõlasid hoiatusviled. Harjakaupmees hüüdis kriiskavalt oma kaupa välja, lehypoisid karjusid lehti. Trinita dei Monti tornist kõlas aeglaselt ja pühalikult lõunahelin, toonid näisid otsekui taevast tulevat ja kohasid närvevapustava tänavamüra kohal.

Proua Forli kasutas accensoret Pinciole, kus olid ta mõlemad lapsed; Koller pööras

sammud korsole tagasi. Mis ta oli kuulnud proua Forlilt, ei läinud ta mõtetest.—

Proua Wendelini teate peale tuli Helmer vastu õhtu villasse Tiiberi äärel. Ta oleks tulnud ka muidu. Christa oli talle sedeli andnud, ütlemata, et Carlotta selle vastu oli võtnud, kuna see talle ei näinud tähtis. Ta oli ainult öelnud, et kolm daami käinud ja sedeli ära andnud. Helmer oletas, et see oli proua Wendelin mõlema tütreaga, sest ema oli veel alla juure kirjutanud:

„Tulge, kui mitte varem, siis õhtusöögiks.“

Oli varsti peale kuut, kui tuli Helmer ja Fricka aiast leidis, kes dresseeris kutsikaid. Votan, helehall, oli teistest eemal, ta pidi valvama Fricka siidirätikut, mille üle koer väga rõõmustas ja saba liputades Helmerit mööda ülespoole hakkas rühkima, oodates, et saab ahelast vallandatud. Fricka õpetas vahepeal mustkollast Tori apporteerima. Väike mees oli parajasti eemaleheidetud puutükist kuni haaranud, kui silmas Helmerit, puutüki langeda lasi ja haukudes ta poole kargas, katsudes talt päästetud siidirätikut ära võtta.

„Ei, ei lähe veel,“ ütles Fricka, juukseid tagasi siludes. „Mis teil seal siis on?“

„Siidirätik, mida üks teie kasvandikke katsus lõhki rebida.“

„Ah, too hirmus loom, ta pidi valvama.“

„Sellest ei ole tal veel aimdustki.“ Helmer naeris. „Kas teate, Fricka, kutsikad on veel liig noored ja mänguhimulised. Kui vanad on nad?“

„Neli kuud.“

„Oodake, kui nad on kuus või kaheksa kuud vanad ja algage siis õpetusega.“

„Noh, kui tulen sügisel tagasi ja nad veel elavad.“

„Kas teie ärasõidupäev juba kindlaks on määratud?“

„Umbes kahe nädala pärast reisin minema. Igav, ma jääksin meelsamini siia, kuid see on malaaria pärast, teate. Ma saan kergesti palaviku ja ei kannata kuumust.“

Ta läks Helmeri kõrval veranda poole, knna ta kasvandikud jäid aeda.

Verandal jättis ta Helmeri üksi, tahtis käsi pesta ja siis tuli proua Wendelin, andis talle kirja onult, mis aga kuigi tähtis ei olnud. Härra Wendelin tuli ka varsti ja Fricka tuli tagasi, kuid Liisat ei olnud näha. Proua Wendelin ütles, tal olevat peavalu; täna olevat linnas nii kuum olnud.

„Ah, teie olite ju ka minu pool,“ ütles Helmer, „kahju, et mind kodns ei olnud.“

„Jah, kahju, ka Christat ei olnud kodus. Keegi noor tütarlaps avas meile.“

Helmer vaatas kiirelt üles, nägi, et proua Wendelini pilk uurivalt temal puhkas ja oleks ta temaga üksi olnud, oleks ta kohe seletanud, kes too tütarlaps oli.

„Christa väike sõbranna,“ ütles ta ja punastas; proua Wendelin nägi seda. Ta ei võinud aimatagi, et Helmer veel täna või homme talt jutuajamist nelja silma all tahtis paluda ja et ta võtaks noore tütarlapse oma kaitse alla.

Gong, mis kutsus õhtusöögile, helises ja ühes rittmeister von Kalmeriga ilmus Liisa, kes oli kahvatu. Kui Helmer kummardas, et ta kätt suudelda, tõmbas Liisa selle enne tagasi, kui ta huuled seda olid puudutanud. Ta ei näinud Helmeri käsivart tähelegi panevat, mida see pakkus, riputas end ükskõikse küsimusega isa käsivarre otsa, kui kõik sisse läksid, ja seadis nii osavalt sisse, et ei juhtunud Helmeri kõrvale laua ääres nagu harilikult. Söögi ajal hoidus ta selle pilgust, mis oli kaunis raske, kuna istus ta vastu; isegi kui Helmer teda kõnetas, vaatas ta tast mööda ja vastas jahedalt.

Keegi peale Helmeri ei pannud seda tähele ja proua Wendelin tegi, nagu ei märkaks ta ka midagi.

Teised jutlesid elavalt. Härra von Helmer oli mitu päeva Neapolis olnud, samal päeval tagasi tulnud ja jutustas sellest. Et Liisa jutust osa ei võtnud, ei näinud silmapaistev, sest tal oli ju peavalu. Armastaja instinktiive peentundega tundis Helmer, et midagi oli tema ja Liisa vahele astunud, kuid ei osanud enesele seletada, mis see võis olla. Ta ei mõtlenudki sellele, et Liisa paha tuju ja tõrjuv olek seisavad ühenduses külaskäiguga, mille ta täna hommikul oli teinud. Ta ei oleks iialgi võimalikuks pidanud, et Liisa nii väiklaselt ja põhjuseta suudaks armukadedust tunda. Kuid ta ei tundnud veel naisestüdant ja ei teadnud, et Forli nendega oli olnud, kes oma mürgiste sõnadega Liisa südamesse paha umbusalduse oli istutanud.

Õigupoolest häbenes Liisa oma paha tuju vihastudes, et seda meeoleolu märgata lasi, kuid ta ei võinud end valitseda. Ta oli veendunud, et see midagi ei tähenda, et ilus, noor tütarlaps neile Helmeri juures ukse oli avanud, noor olevus, kes arvatavasti oli Christa mõne tuttava tütar; kuid ühtepuhku kõlas ta kõrvus Forli sapine hää ja selle sõnad: „Farnesi juures on see Andrea õetütar ja Helmeril . . .“

See oli väljakannatamatu.

Peale õhtusöögi mindi aiasaali. Liisa oli nii istet võtnud, et Helmer teda isoleerida ei saanud ja talt otsekohe küsida, miks ta tema peale on pahane. Siis tuli Koller ja veidi hiljem Tregonda, kes oli imeliselt roidunud ja väsinud ja sõnaaher. Fricka, kes teda juba mõned päevad ei olnud näinud, põles uudiseid tahtmast. Ta oli veendunud, et Tregonda muutunud olek seis ühenduses mingisuguse õnnetu pöörakuga selles. Arvatavasti, nii mõtles Fricka, oli tütarlaps kloostri viidud ja Tregonda ei teadnud, kust teda leida.

Koller kõneles peaaegu üksi, jutustades jällegi kõiksugu Rooma klatshilugusid.

Ta kõneviis oli äärmiselt aeglane. „Kas teate kõige uuemat? Kurb lugu. Farnesi on kaotanud oma Andrea õetütre.“ Ta naeratas sardoniliselt. „Noh, ta toibub sellest valust pea ja Andrea on kindlasti veel teisi õetütred tagavaras.“

Tregonda vaatas kiirelt üles, tema ja Fricka silmad juhtusid kokku. Küsivalt vaatas Fricka ta poole; Tregonda raputas vaikselt pead. Koller kõneles edasi; ta ei näitnud märkavat, et proua Wendelin kortsutas pahaselt kulme.

„See on ju nüüd moes. Kuid mina ei ole moodne ja jään niiviisi. Mu teenril ega mu majapidajal ei ole ilusaid, noori õetütred, isegi mitte kenu sõbrannasid, kes võiksid päikesekiirena mu korteris ringi jalutada. Arvan ainult, et see nähtavasti on moes või varsti moodi läheb.“

Fricka tõusis.

„Tahan kord vaadata . . .“ ütles ta ja kadus väikesesse salongi, kuhu mõne minuti pärast talle järgnes Tregonda, enese arvates märkamatu, ja algul ajalehti lehitsema hakkas.

Kalmer vaatas talle pahaselt järele, muuts rahutuks, kuid pidas väärituks paarile järele minna.

Vaip, mis varjas sissekäiku väikesesse salongi, oli poolenisti tagasi löödud ja Kalmer võis omalt kohalt Frickat näha; ta värske, lapselik näoke oli imeliselt tõsine ja murelik, kui ta kõneles Tregondaga, keda Kalmer ei näinud. Aegajalt liikusid tütarlapse huuled nagu kiireks küsimuseks.

Kalmer ei tahtnud armukade olla. Ta ei olnud Frickaga ju veel mitte kihlatud. Siamaani oli tütarlaps suurest küsimusast osavalt hoidunud, kuigi näitas ülespidamisega, et nägi Kalmerit heameelega ja valmis on temaga abielluma nagu soovisid vanemad. Kord oli ta lapselikult avameelselt seletanud: „Abiellun ehk sinuga kord, kui sa

mind siis veel tahad. Sinuga abiellun meel-samini kui ühegi teisega. Kuid sinna on veel kaua aega.“

Algul oli Kalmerit Fricka ülespidamine itaallase vastu vihastanud ja rahutuks teinud, kuid siis nägi ta isegi, et see oli süütu. Mõlemit näis olevat üksteisega mingi saladus, ühine armastus see kindlasti ei olnud. Mis võis see olla?

Nüüd tulid mõlemad koos tagasi. Tregonda jättis jumalaga; tal seisvat veel midagi ees. Fricka istus Kalmeri kõrvale, pani käe selle käsivarrele ja sosistas: Vaene, väike Tregonda, ta on surmahirmus kellegi pärast, keda armastab üle kõige; see on keegi tütarlaps, kes äkki jäljetult kadunud.“

Nad istusid teistest veidi eemal, nende sosinat ei võidud kuulda. Järgnedes kiirele ideeühendusele, küsis Kalmer: „On see ehk Andrea õetütar?“

Üllatatult vaatas Fricka ta poole üles.

„Kuidas sa seda tead . . .?“

„Noh, see on ju kadunud nagu Koller praegu jutustas.“

„Ah, see on saladus,“ sosistas Fricka, „ja ta ei olegi Andrea õetütar. Kuid ma ei või sulle rohkem öelda, ma lubasin . . .“

„Ma ei tahagi midagi teada,“ katkestas Kalmer teda naeratusena, „aitab sellest, mis tean.“

Ta arvas, et talle aitas teadmisest, et Tregonda ja Fricka vahel ei ole armastust. Kui itaallane oli teisesse armunud ja Frickale usaldas omad südameahistused, siis polnud tema poolt enam midagi karta.

Nüüd tõusis Helmer. Ka tema tahtis minna, et lühendada väljakannatamatut õhtut.

Proua Wendelin katsus teda kinni hoida, kuid ta ütles, et tahab onu kirjale veel täna õhtul vastata, ja lisas juure, et vana-härra haiglane olevat, tal olnud äge rheumahoog ja ta soovivat, et tema — Helmer — teda varsti pikemaks ajaks Hallingenis külastaks. Nende sõnade juures libises Helmeri pilk Liisa poole; ta lõpetas aeglaselt: „Pean vist küll varsti mõtlema Roomast lahkumisele.“

Liisa vaatas üles, tegi liigutuse nagu tahtes midagi öelda, kuid vaikus. Kui Helmer jumalaga jättis ja Liisa kätt suudles, ei tõmmanud see seda tagasi, vaid hoidis isegi silmapilgu Helmeri oma kinni ja kui see talle silmadesse vaatas, olid Liisa silmad looritatud; Helmerile näis, et silmalaud oli punased.

Mis see on? küsis ta eneselt. Liisa ülespidamine oli talle ärasaamatu, sest ta ei olnud ju midagi teinud või öelnud, mis

oleks Liisale põhjust anda võinud tema vastu nii eemaletõukav olla. Kas tahtis Liisa talle ehk niiviisi mõista anda, et tal enam midagi ei ole loota? Oli ta ehk salaja Silvio Farnesiga kihlatud? Selle üle pidi ta kindlusele jõudma, sest praegune seisukord oli väljakannatamatu. Ta otsustas järgmisel juhul Liisaga otsekohe kõneleda, talt selgelt jah või ei paluda, sest otsus pidi langenud olema, enne kui ta — onu Wilhelmi soovi kohaselt — sõidab Saksamaale. Ka Carlotta eest tuli kiirelt hoolitseda. Ta oli veendunud, et proua Wendelin mahajäetud lapse võtab oma hoolele.

Korso ja piazza del Popolo nurgal silmas ta väikest Tregondat, kes kõneles elavalt kellegi kaunis näruse välimusega noormehega, kellega jättis parajasti jumalaga.

Kui ta Helmeri ära tundis, liitus ta temaga, öeldes, et inimene, kellega ta praegu kõnelenud, parima Rooma detektiivbüroo osavaim agent olevat.

„Kas olete mõnda detektiivromaanide satunud?“ küsis Helmer naerdes.

„Jah, ja võin teile kinnitada, et see sügugi pole lõbus detektiivromaanide üle elada,“ ütles ta ohates.

„Jah, teie näite väsinud,“ arvas Helmer. „Milles asi seisab?“

Tregonda imestas eneses, et Helmer täna Wendelinide juurest nii vara oli lahkunud. Tal olid omad tähelepanekud ja ta teadis, et Helmer mõtles Liisale ning oli veendunud, et kosimine võetakse vastu. Seda rohkem oli ta üllatatud olnud, et mõlemad täna üksteisest nii kaugel olid istunud ja ühtegi sõna ei olnud vahetanud. Kuid kohe pöörasid ta mõtted oma murede juure tagasi. Ta ei olnud muredega harjunud ja kannatas sellepärast raskemini. Alles Carlotta kadumisest saadik mõistis ta, kui väga ta seda tütarlast armastas, ja talle näis, et elu enam midagi ei ole väärt, kui Carlotta, nagu ta hakkas kartma, enam ei elanud.

Helmeri küsimusele viivitas ta algul vastusega, kuid ta ei olnud iialgi harjunud oma muret südames kandma ja täna oli see nii ülitäis, et ta seal veidi ruumi pidi tegema, nii ütles ta: „Teie kuulsite ju, kuidas täna Koller jutustas Andrea õetütrest, kes on jäljetult kadunud.“

„On see tõsi?“

„Jah, ja ma otsin teda juba peaaegu terve nädal päeval ja öösel, kuid asjatult.“

„Mis puutub teisse Andrea kadunud õetütar?“

Tregonda vaatas kurvalt: „Armastan seda tütarlast!“

„Mis? Andrea õetütart?“

„Ta ei ole ju õetütar, vaid... kuid ei, sellest ei tohi ma rääkida. Olen meeletu. Kardan, et see armas olevus on surnud.“

Ta silmad täitusid pisaratega, kujutledes, kui ilus kõik oleks võinud olla, kuna Carlotta isa, too jõukas ja lugupeetud vabrikant, ise oli tulnud, et Carlottat Neapoli tagasi viia ja nõusolekut oli avaldanud, et annab tütre Tregondale abikaasaks, kui seda soovib Carlotta. Et Carlotta nõus oleks, selles Tregonda ei kahelnudki.

Helmer, keda mitte erilisel ei huvitanud niinimetatud Andrea õetütar, tundis ometi väikese Tregonda valule kaasa, ja päris sõbralikult: „Kuidas võib tütarlaps Roomas nii jäljetult kaduda?“

„See ongi mõistatuslik,“ kaebas Tregonda. „Ja Farnesi kinnitab, et ta ei tunne kedagi Roomas.“

„Kuidas see tuli, et ta üldse elas Farnesi juures?“

„Ah, kõik on hoopis teisiti, kui algul oletasime,“ kinnitas Tregonda õhina.

„Mitmesugused vastikud olud sundisid Farnesit tütarlast enese juure võtma. Ta on sama vähe süüdi kui tütarlaps, kes on heast perekonnast, hästikasvatatud ja süütu, veetlev olevus.“

„Ta on ju tublisti armunud!“ mõtles Helmer.

Tregonda rääkis edasi: „Oppisin teda täitsa juhuslikult tundma, kui alles uskusin, et ta on tõesti Andrea õetütar või see, kellena tutvustab teda Farnesi. Teie mõistate? Noh — ja nii... Nad tahtsid teda kloostris panna, hirmutasid vaest last ja siis — kas võib selle üle imestada? — jooksis ta ühel õhtul minema ja on sestsaadik jäljetult kadunud.“

Mõte oleks lähedal olnud ja ometi ei tulnud Helmer silmapilgukski sellele, et niinimetatud Andrea õetütar ja väike hoolealune Carlotta on üks ja sama isik. Kui Tregonda nüüd oleks nimetanud tütarlapse nime, oleks ta siiski jahmatama pannud, kuid sitsilialane ei nimetanud seda juhuslikult mitte. Siia juure tuli, et Helmer kuulas hajameelselt, sest ta mõtted tegutsesid veel Liisaga; ikka uuesti küsis ta eneselt, mis võis põhjust andnud olla Liisa eemaletõrjuvale, jah, ebasõbralikule ülespidamisele tema suhtes. Ta katsus järele mõelda, kuna Tregonda edasi lobises ja jutustas, mis ta teinud, et leida kadunud tütarlapse jälgi. Helmer aga küsis eneselt, kas homme peab Wendelinide juure minema, et nõuda Liisalt seletust. (Järgneb.)

Tõtt ja nalja.

Erakonnad.

Kes on ehtsad eesti härrad, keisrid, isevalitsejad?

Erakonnad eesti härrad, keisrid, isevalitsejad; nende armust saad emeli, nende armust töö eest tasu, nende määrast maksad makse, nende lohtest pääsed põrgust. Riigivanem, vaimne isa, õigus istu tal ceslauas.

M. Ise.

Bernhard Shav

on taimetoitlane. Aga ta ei armasta lahjat toitu' veel vähem armastab ta viletsat toitmist. Tema nooreea söber, keegi tuntud Shofi aadlik, keda Shav kaua aega polnud näinud, oli väga ihne. Ta armastas tuttavaid alati lõunale paluda, kuid keegi ei läinud ta palvet. Nimelt tundsid kõik ta viletsat toitu ja keegi ei tahtnud tal siis lõunakaaslasteks olla.

Kord kohtas ta oma nooreea sõpra Shavd, ja palus teda peale teretusi kohe oma juurde lõunale, lootes Shav eitamist. Ent Shav võttis kutse vastu. Suur oli ta imestus, kui ta lõunaks esimesena sai lahja kartulisupi, siis veeskeedetud oad ja lõpuks pisut pudingut. Aga ta ei kaotanud sellepärast tuju, ja kui ta võõrustaja temalt küsis: „Noh, armas Shav, millal sõõte jälle minu juures?“ vastas Shav: „Noh, kui see võimalik on, kohe!“

Zoologia tunnil.

Tunni lõpul küsib õpetaja õpilaselt naljatades:

„Kas võib teist keegi midagi pahemat kujutella kui kaelkirjak kange kaelaga?“

Sellele vastab väike Ais:

„Muidugi, härra õpetaja: Tuhataljalne, kel igal jalal konnasilm.“

Mis veel?

Naine (mehele): „Meie sajalil leidub ikka ja ikka jälle uudist. Esiti hobusea vanke, siis traadita telegram ja raadiolained. Olen uudishimulik, mis veel tuleb.“

Mees (karlikult): „Võimalik, et naiseta abielu.“

Kuulus talumüdi-tundja läks oma õpilastega jalutama. Keegi noorem õpilane hakkas üht suurt haukuvat koera karima.

„Rumal,“ noomis õpetaja. „Kas sa siis ei tea, et haukuv koer ei hammusta?“

„Tean, meister,“ vastas õpilane, „aga kes vastutab selle eest, et ka koer seda teab?“

Noor Viktor Hugo

avaldas kord mõtet, et vaja oleks ühe ametvenna draama etendusel välja viilistada. Kuid etendus moodus eksitamata.

„Mees oli minust kavalam,“ vastas Hugo, kui talle ja arguse eest tehti etteheiteid. „Kuidas saab viilistada, kui pead haigutama?“

Henry IV.

külastas kord Marseilles galleere. Lohkesti vestles ta vangidega nende süü asjus, mis neile oli karistuse toonud. Kõik ütlesid enda süütu olevat ja igatks neist katsus oma karistust kujutella kohtu eksitusena. Ainult üks neist tunnistas, et on süüdi ja on saanud peraja palga.

„See mees vabastage ahelast!“ käskis kuningas. „Välja vanglast! Tema võib need tublid poisid siin oma rõvedusega veel laiale teele juhatada!“

Topsile tungitakse tänaval kallale. „Sada marka või — elu!“ hüüab rõõvel. „Võike viiskümmend,“ kogeleb Tops, „olen hirmu pärast juba nii kui nii poolsurnud!“

Härra Kamal on kokkuhoidlik: sellepärast laseb ta oma ukse jaoks teha sildi:

Kaupmees Kamal
Kuri koer.

„Minu isa sõidab kogu päeva autoga ja ta taskud on raha täis.“

„Mis ta siis on? Peadirektor?“

„Ei, autobusi konduktor.“

A. (tuttavale): „Meie söber Tsõir on kirjutanud ajaloolise romaani.“

B.: „Ja kes on selle kangeline?“

A.: „Kirjastaja, kes selle trükkida laskis.“

Vitilikunstnik Wilhelmi oli palutud suurtsugu daami juurde kohvile. Daam küsis:

„Aga kus on siis teie viiul, härra Wilhelmi?“

Wilhelmi kummardas naeratades:

„Minu viiul palub vabandust; aga tema kohvi ei joo.“

Kui-sõök.

„Milline oli siis ka eiline lõunasõök Wadenkleede juures?“

„Laitmatu kui-sõök!“

„Mis?“

„Jah, kui supp oleks soe olnud nagu vein, vein nii vana kui hani ja hani nii rasvane kui majaproua — siis oleks sõõming tõesti olnud muinasjutulik.“

Härra Mõlk tahab oma abielu lahutada lasta.

„Kas läheb kõik hästi?“ küsib Tõik.

„Suurepärast! Minu naine saab korteri ja äri, mina lapsed!“

„Ja varanduse?“

„Saab advokaat!“

„Miks tarvitasite oma roima puhul vale nime?“

„Sest et ma oma ausat nime ei tahtnud määrda.“

„HESTI“

— koguteos pildis ja sõnas —
on huvitav ja tarvilik raamat kõigile. Kaunist
väljaanne sisuliselt üle 353 pildiga.

— Tekst neljas keeles. —

Hind linares köites Kr. 10.—, brosch. Kr. 8.50.

J. ja P. PARIKAS

TALLINN, Kuninga tän. 1.

Kirjuseep „MARMOR“

on lühikese ajaga saanud igas majas
esimese järgu tarbaineks, sest

- Kirjuseep Marmor** — vahutab hästi.
- Kirjuseep Marmor** — kulub äärmiselt vähe.
- Kirjuseep Marmor** — on hea lõhnaga.
- Kirjuseep Marmor'iga** — pesu pestes jääb pesu värseks, lõhnavaks ja valgeks.
- Tähelepanu!** Iga tükk kannab templit „MARMOR“. Ilma selle templita ei lase vabrik ühtki tükki müügile.

Seebi- ja soodavabrik PH. VAHTRIK ja J. MOOSTE,

Tallinnas, Paldiski mnt. 46,
tel. 432-40.

„ROMAAN“

pakub oma aastakäikude näol määratud
lugemisvara — romaane, jutustusi, novelle
ja luulet, mis pärit hõlilt ja loetavailt kirja-
nikkelt, väärtuslikus ja rahvusvahelises
valikus.

Endiste aastakäikude hinnad:

Tugevas pölnahkköites: köitmata:

Aastakäik	1922 a.	Kr. 7.—	Kr. 5.—
„ 1923 a.	„	9.—	7.—
„ 1924 a.	„	9.50	7.50
„ 1925 a.	„	9.50	7.50
„ 1926 a.	„	9.50	7.50
„ 1927 a.	„	9.50	7.50
„ 1928 a.	„	9.50	7.50
„ 1929 a.	„	9.50	7.50
„ 1930 a.	„	9.50	7.50
„ 1931 a.	„	9.50	7.50

**Müügil suuremates raamatu-
kauplustes.**

Kus neid pole — tellige otse talitusest,

Tallinnas, Vene tän. 13,

Telefon 437-18,

kust teile raamatud kätte saadetakse ilma
iga lisamaksuta.

10 aastat kultuurtööd.

Kümme aastat juba — järjekindlalt ja püsivalt — varustab ainulaadline rikkalik ja oma kõrgele ülesandele ustav

pildiajakiri „ROMAAN“

Eesti laialdasi rahvakihte parima lugemisvaraga, nagu romaanid, novellid, jutustused ja luule, maailma kuulsamate ja loetavamate kirjanikkude loomingusalvest.

Kümme aastat juba — alati endise hoole ja usinusega — jätkab avara maailmavaatega

pildiajakiri „ROMAAN“

1922. avastatud ülesande täitmist, olla Eesti laiadele rahvahulkadele teenäitajaks kõigisse kirjandusliikidesse ja esindada seepärast kõiki teguvõimsaid ja loomevõimelisi kirjanikke — kirjandusliku voolu ja poliitilise meelsuse peale vaatamata.

Kümme aastat juba valvab rahvalik

pildiajakiri „ROMAAN“,

et tema keel oleks ilus, rahvalik ja hoiduks võimalikult ülimoodsusest ja keelelistest veidrustest.

Nii on ja jääb

pildiajakiri „ROMAAN“

eeskujulkumaks

rahvaajakirjaks Eestis.